

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

GRONDWETSHERZIENING(*)

De Belgische Grondwet werd afgekondigd op 7 februari 1831. Zij bepaalde dat alleen de Belgen die de door de kieswet vast te stellen cijns betaalden, kiesgerechtigd zijn. Die cijns mocht niet meer dan 100 florijn en niet minder dan 20 florijn rechtstreekse belasting bedragen (art. 47). Het getal van de senatoren was gelijk aan de helft van het getal der leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers (art. 53). Alleen de kandidaten die ten minste 1.000 florijn rechtstreekse belasting betaalden, waren verkiesbaar (art. 56). Voor de volksvertegenwoordigers wordt geen cijnsvoorwaarde gesteld. Deze genieten een vergoeding van 200 florijn (art. 52).

Met de opkomst van de arbeidersbeweging werd voor goed de strijd voor het algemeen stemrecht ingezet. Vanaf 1886 volgden massabetogingen en stakingen elkander op om de erkenning van dat recht af te dwingen. Op 17 november 1890 diende de radicaal-liberaal Paul Janson een voorstel in tot herziening van de artikelen 52, 53 en 56 van de Grondwet. Het werd in overweging genomen. Koning Leopold II zag in de uitbreiding van het kiezerskorps een versterking van de wetgevende macht tegenover de uitvoerende macht en wenste als compensatie daarvoor, het opnemen in de Grondwet van het koninklijk referendum waardoor de Koning de bevoegdheid zou krijgen een rechtstreeks beroep op de kiezers te doen.

Beernaert nam met weinig geestdrift het voorstel van Leopold II op zich. In de Kamer kwam er van het koninklijk referendum niets terecht daar het als een « stap naar het cesarisme » werd beschouwd. Wat het voorstel Janson betreft bleven de besprekingen aansleuren. De arbeiders werden die traagheid moe en op 1 mei 1892 legden de mijnwerkers het werk stil. Onder de druk van de staking werden de verklaringen tot grondwetsherziening aangenomen.

De grondwetsherziening van 1893.

Het nieuw artikel 47 voerde het meervoudig stemrecht in : ieder Belg van 25 jaar was stemgerechtigd en één of twee bijkomende stemmen werden toegekend aan gezinshoofden, cijnsbetalers, houders van

diploma's en bekleders van bepaalde functies. Het aantal kiezers steeg daardoor van 136.755 tot 1.381.000. Het aantal stemmen bedroeg evenwel meer dan twee miljoen, want er waren 850.000 kiezers met één stem, 290.000 kiezers met twee stemmen en 220.000 kiezers met drie stemmen.

Art. 48 voerde de stemplicht in. De stemming geschiedt voortaan in de gemeente en niet noodzakelijk in de hoofdplaats van het arrondissement.

De cijns tot verkiesbaarheid tot senator werd verlaagd van 1.000 florijn op 1.200 frank, terwijl de eigenaars of vruchtgebruikers van een onroerend goed in België, met een kadastraal inkomen van 12.000 frank, eveneens in aanmerking kwamen. In 1890 waren 996 Belgen verkiesbaar tot senator; na de grondwetsherziening steeg het aantal tot 1.527 (nl. in 1910).

De samenstelling van de Senaat werd gewijzigd : aan de rechtstreeks gekozen senatoren werden provinciale senatoren toegevoegd, die niet onderworpen waren aan een cijnsvoorwaarde; de zonen van de Koning, of indien er geen zijn, de Belgische prinsen van de tot regeren gerechtigde tak van het koninklijk stamhuis werden van rechtswege senator op de leeftijd van 18 jaar.

Verder werden volgende wijzigingen aangebracht : een lid van een van beide Kamers dat tot minister wordt benoemd, houdt niet op zitting te hebben in de Kamer waarvan het deel uitmaakt; de samenstelling van de kiescolleges wordt, per provincie, geregeld door de wet; de jaarlijkse vergoeding van de volksvertegenwoordigers wordt gebracht van 200 florijn op 4.000 F; de prins die huwt zonder toestemming van de Koning of van hen die, bij gebreke van de Koning, zijn gezag uitoefenen, verliest zijn recht op de kroon; ten slotte wordt aan het eerste lid een artikel toegevoegd dat ongewijzigd is gebleven en dat luidt als volgt : « Voor de koloniën, overzeese bezittingen, of protectoraten die België kan verkrijgen, gelden bijzondere wetten. De Belgische troepen voor hun verdediging bestemd, mogen alleen bij vrijwillige dienstneming worden aangeworven. »

De grondwetsherziening van 1921.

De strijd voor het algemeen stemrecht was evenwel niet ten einde. Om het in te voeren deden E. Vander-

(*) Voordracht gehouden voor de August Vermeylenkring te Brussel op 4 december 1963.

velde en P. Janson een wetsvoorstel tot herziening van de Grondwet. De strijd kende zijn hoogtepunt in 1902 en in 1913.

In 1902 braken stakingen uit en kwamen de massa's in betogingen samen. Doden vielen te Houdeng, te Brussel, te Leuven. Op 10 april 1913 werd de algemene werkstaking uitgeroepen. Meer dan 400.000 arbeiders legden vastberaden het werk neer. De staking eindigde op 22 april 1913 met de belofte van eerste-minister de Broqueville dat, na de verkiezingen van 1914, de procedure tot herziening van de Grondwet zou worden aangevat. De belofte werd ingelost na de eerste wereldoorlog. Met miskenning van de Grondwet stemden de Kamers op 10 april 1919 de wet waarbij het algemeen stemrecht werd ingevoerd en het is op grond van die wet dat de eerste naoorlogse verkiezingen werden gehouden.

De grondwetsherziening van 1921 diende in de eerste plaats om de wet van 10 april 1919 te bevestigen. De nieuwe Grondwet bepaalde dat de stemming niet alleen verplicht, maar ook geheim is. Zij voorzag het stemrecht voor de vrouwen, toe te kennen door een wet die ten minste twee derden van de stemmen moest verkrijgen.

De cijnsvoorwaarde voor de verkiesbaarheid der senatoren werd afgeschaft. Nieuwe verkiesbaarheidsvereisten voor de senatoren werden gesteld in het toegevoegd artikel 56bis. Dit artikel bepaalt dat, om tot senator gekozen te kunnen worden, de kandidaat moet behoren tot één van de eenentwintig categorieën daarin opgesomd. De dertiende categorie herinnert aan het cijnsstelsel: zij omvat inderdaad de belastingplichtigen die elk jaar aan 's Lands Kas ten minste drie duizend frank directe belastingen betalen. Deze verkiesbaarheidsvereiste maakt het thans practisch mogelijk dat bijna alle Belgen tot senator kunnen worden gekozen, zodat de twintig andere categorieën alle betekenis verliezen.

De grondwetgever van 1921 wijzigde ook de samenstelling van de Senaat: hij voegde aan de rechtstreeks gekozen senatoren en aan de provinciale senatoren de categorie toe van de gecoöpteerde senatoren.

Door de afschaffing van artikel 27 kregen de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat gelijke bevoegdheid. De grondwetgever meende dat ondanks die gelijkstelling, toch een differentiatie tussen Kamer en Senaat zou tot stand komen ingevolge de bovenbedoelde verkiesbaarheidsvereisten voor de senatoren en de toevoeging van de categorie van gecoöpteerde senatoren. In feite is zij niet tot stand gekomen. Mag ik er op wijzen dat dit gebrek aan differentiatie tussen beide Kamers het mogelijk heeft gemaakt dat tussen hen geen conflicten zijn ontstaan en dat die les der ervaring zou moeten onthouden worden door hen die al te licht stelsels willen opbouwen waardoor een differentiatie wordt tot stand gebracht die in de praktijk minder gunstig moet uitvallen dan in de theorie?

De gewijzigde Grondwet kende aan de senatoren een vergoeding toe van 4.000 F en verhoogde de vergoeding voor de volksvertegenwoordigers tot 12.000 F. Ten slotte erkende zij het recht van provincies en gemeenten om zich te verenigen voor de gemeenschappelijke regeling van zaken van provinciaal en gemeentelijk belang.

Instelling van de procedure tot grondwetsherziening van 1953-1954.

Naar aanleiding van de besprekingen nopens het Verdrag tot oprichting van een Europese Defensie-

gemeenschap werd op 25 juni 1953 de procedure tot herziening van de Grondwet ingezet door de regering. Het was immers duidelijk dat de werking van vreemde organen die verordeningen konden maken die Belgen zouden binden en die uitspraak konden doen in juridische geschillen waarbij Belgen partij waren, onvermijdbaar was met de bepalingen van onze Grondwet en dat deze aan de nieuwe internationale rechtsorde diende te worden aangepast. Andere landen zijn ons op dat stuk voorgegaan. Sommige staten, zoals Italië en Frankrijk, hebben die aanpassing gedaan in algemene bewoordingen. Nederland intendeel heeft de beperking van de nationale soevereiniteit in duidelijke en uitdrukkelijke bepalingen gegoten en ik wil niet verbergen dat die methode mijn voorkeur wegdraagt. Zo bepaalt de Nederlandse Grondwet dat in een overeenkomst kan worden afgeweken van de Grondwet, indien de ontwikkeling van de internationale rechtsorde zulks vordert; dat aan volkenrechtelijke organisaties, bij of krachtens een overeenkomst, bevoegdheden tot wetgeving, bestuur of rechtspraak kunnen worden opgedragen; dat binnen het Koninkrijk geldende wettelijke voorschriften geen toepassing vinden, wanneer deze niet verenigbaar zouden zijn met overeenkomsten die hetzij vóór, hetzij na de totstandkoming der voorschriften zijn bekendgemaakt.

De aandacht van minister Fayat ging naar het feit dat, de bepalingen die in 1921 werden herzien uitgezonderd, alleen de Franse tekst van de Grondwet rechtskracht heeft. Op zijn initiatief werd verklaard dat een Nederlandse versie van de Grondwet zou worden opgemaakt met gelijke rechtskracht als de Franse versie.

Van socialistische zijde werd aangedrongen om economische en sociale waarborgen in de Grondwet op te nemen. De meerderheid verzette zich daartegen.

Andere verklaringen waren van bijkomende aard: afschaffing van overgangsbepalingen die nog in de Grondwet voorkomen; uitbreiding van de onschendbaarheid van het briefgeheim tot telegrafische en telefonische mededelingen, enz.

Bij de verkiezingen van 1954 verloor de christelijke volkspartij de meerderheid. Als protest tegen de schoolpolitiek van de nieuwe regering, weigerden haar vertegenwoordigers mede te werken aan de grondwetsherziening, waarvan zij zelf het programma hadden opgemaakt en maakten haar aldus onmogelijk.

Noodzakelijkheid van een derde herziening.

De herzieningen van 1893 en 1921 beantwoordden aan de eis van een volksbeweging die in hevigheid steeds toenam. Bij de verkiezingen van 1954 toonde het kiezerskorps niet de minste belangstelling voor de grondwetsherziening. Die onverschilligheid van de bevolking maakte het de christelijke volkspartij mogelijk haar medewerking aan de grondwetsherziening te weigeren.

Voor de derde maal in de geschiedenis van ons land is thans een volksbeweging ontstaan die de hervorming van onze instellingen wil opdringen. De eis is zo dringend gesteld dat er een spanning is ontstaan, waarvan het gevaar niet door een hooghartig gebaar kan worden afgewend. Iedereen geeft zich daarvan rekenschap, Maar de Iedertocht is, evenals de honger, een slechte raadgever en verhindert dikwijls eenvoudige waarheden te erkennen. Ook dat gevaar moet worden afgewend. De doelmatigheid van de grondwetsherziening hangt immers af van het klaar inzicht van onze grondwetgevers in de werkelijke toestand.

Factoren die ons grondwettelijk recht bepalen.

Drie factoren hebben de evolutie van ons grondwettelijk recht bepaald: het algemeen stemrecht, de nieuwe taak die aan de Staat is opgelegd en het bestaan van tuchtvolle politieke partijen.

De inwerking van die factoren op ons staatsleven heeft ten gevolge dat beginselen die aan ons grondwettelijk recht ten grondslag lagen volgens de wil van de grondwetgever, thans hun betekenis hebben verloren en dat de draagwijdte van verscheidene bepalingen van onze Grondwet volkomen verschilt van die welke zij hadden op het ogenblik dat zij werden afgekondigd. Aldus heeft zich een wijziging voltrokken zonder grondwetsherziening.

Voorrang van de wetgevende macht.

Onze Grondwet bepaalt dat de wetgevende macht wordt uitgeoefend door de Koning, de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat (art. 26). Als tak van de wetgevende macht bekrachtigt de Koning de wetten (art. 69). Op grond van die bepalingen kon de Koning beletten dat een ontwerp, aangenomen door Kamer en Senaat, wet werd. Het lag aldus in de bedoeling, en dat blijkt afdoende uit de parlementaire voorbereiding, aan de Koning het vetorecht toe te kennen.

Leopold II had klaar gezien wanneer hij voorhield dat de uitbreiding van het kiezerskorps een verschuiving van invloed zou ten gevolge hebben ten voordele van de wetgevende macht ten opzichte van de uitvoerende macht. In de negentiende eeuw werden de 136.000 cijnskiezers het « wettig land » genoemd in tegenstelling tot het geheel van hun medeburgers. Hun aantal was zo miniem dat hun afgevaardigden rechtens weliswaar optraden als vertegenwoordigers van de natie, evenals de Koning, maar dat ze, evenmin als deze laatste, konden beweren de wil van de natie in feite tot uiting te brengen. Door het algemeen stemrecht brengen miljoenen kiezers hun wil tot uiting en geven daardoor aan hun vertegenwoordigers een gezag dat aan de tussenkomst van de Koning grote bescheidenheid oplegt. Het vetorecht van de Koning is volledig in onbruik geraakt en thans minder dan ooit is het denkbaar dat hij tegen dat gevestigd gebruik zou kunnen ingaan.

De nieuwe taak.

De grondwetgever van 1831 leefde in een maatschappij waarin de hoofdzakelijke activiteit der burgers steunde op overeenkomsten die zij vrij aangingen en op de wijze waarop zij van hun eigendom gebruik maakten. De cijnskiezers verwachtten van de Staat niets anders dan dat hij die vrijheid zou doen eerbiedigen en de orde zou doen heersen. Het strookte met die opvatting dat de opdracht, die de kiezers aan hun afgevaardigden meegaven, zo algemeen was dat de Grondwet kon bepalen dat de Kamerleden de natie vertegenwoordigen en niet enkel de provincie of de onderverdeling van de provincie die hen heeft benoemd (art. 32). De Kamerleden waren niet gebonden door een mandaat aan de kiezers die hen hadden afgevaardigd.

Thans reikt de taak van de Staat verder dan het hardhaven van de orde, de bescherming van de vrijheid van overeenkomst en van het vrij beschikkingsrecht over de eigendom. De burgers eisen van hem dat hij de bestaanszekerheid voor eenieder waarborgt,

dat hij welvaart doet heersen en het sociaal en economisch leven naar dit doel oriënteert. In algemene regel brengt de kiezer zijn stem eerst uit na zijn vertrouwen te hebben geplaatst in een program dat de verbetering van zijn levensvoorwaarden bevordert en opgemaakt is door een partij waaraan de kandidaat zedelijk gebonden is. De afgevaardigde heeft de verplichting aangegaan voor de verwezenlijking van dit program te ijveren en kan zich daardoor niet meer los maken van de wil van de kiezers die hun stem op hem hebben uitgebracht. Samen vertegenwoordigen de parlementsliden de natie; afzonderlijk vertegenwoordigen zij de kiezers van wie zij een opdracht hebben ontvangen.

Een gelijklopende evolutie heeft zich voltrokken betreffende de politieke verantwoordelijkheid van de ministers.

De regering is aangesteld om de nieuwe taak van de Staat uit te voeren. Aanvankelijk bestond een evenwicht tussen de wetgevende macht en de uitvoerende macht: de parlementsliden konden de regering doen vallen door haar het vertrouwen te weigeren; de Koning kon het parlement ontbinden en het kiezerskorps als scheidsrechter tussen parlement en regering laten optreden. De ministers moesten het vertrouwen genieten van de Koning; zij moesten het vertrouwen verwerven van het parlement.

Thans bestaat een solidariteit tussen de regering en de parlementaire meerderheid, die haar vertrouwen heeft geschonken, niet zozeer aan de regeringsploeg, maar aan het programma door deze uitgewerkt. Voorzeker doen de ministers verantwoording in het parlement. Maar die verantwoording geldt in algemene regel niet alleen voor de regering, maar tevens voor de parlementaire meerderheid die de regering steunt.

De parlementaire meerderheid en de door haar gesteunde regering onderwerpen zich samen aan de uitspraak van het kiezerskorps dat oordeelt, niet over de wijze waarop haar afgevaardigden zich van hun taak hebben gekweten, maar over de wijze waarop meerderheid en regering het welvaartsprogram hebben uitgewerkt. De versterking van de band tussen regering en meerderheid heeft ongetwijfeld ingewerkt op de verhouding van de regering tot de Koning, met het gevolg dat de verantwoordelijkheid van de ministers tegenover de Koning in de optiek van die samenwerking moet worden beoordeeld.

Op verschillende gebieden is aldus een spanning ontstaan tussen de geschreven Grondwet en het levend grondwettelijk recht. « De même que le mouvement se démontre en marchant », schreef Raymond Saleilles « on peut dire, en matière de droit public, que le droit se crée en fonctionnant. » Ons grondwettelijk recht is daarvan een treffend bewijs. Een poging om die spanning, die een voortdurende aanpassing is aan de sociale en economische infrastructuur van het staatsleven, door nieuwe bepalingen te willen opheffen, zou niet verantwoord zijn. Hoofdzak is dat die evolutie, zij het ook stilzwijgend, door iedereen wordt aanvaard en dat de nieuwe strekkingen hun leven kunnen voortzetten.

Sociale en economische grondrechten.

In de Europese grondwetten die tot stand kwamen na de eerste en de tweede wereldoorlog, nemen de sociale en economische grondrechten een ereplaats in: recht op arbeid, sociale bijstand, medische verzorging, pensioen, onderwijs worden erin gewaarborgd.

Ik heb er reeds op gewezen dat in de Kamers in

1953-1954 de voorstellen om sociale en economische grondrechten in de Grondwet op te nemen, door de meerderheid werden verworpen. Zij voerde aan dat de bepalingen van de Grondwet een eenheid vormen doordat haar bepalingen een positief-rechtelijke aard vertonen en dat die eenheid zou worden verstoord door de plechtige afkondiging van economische en sociale rechten, die slechts aan een ideaal uiting geven, maar die geen juridische waarborg voor die rechten opleveren.

Dit standpunt berust op een verkeerd inzicht betreffende de aard van onze grondwettelijke vrijheden en ontgaat de juridisch-sociologische eis volgens welke de Grondwet de stempel dient te dragen van de natie die ze maakt.

De bewering dat alle bepalingen van onze Grondwet een volledige juridische waarborg inhouden, gaat niet op.

In werkelijkheid bevat onze Grondwet twee soorten normen: de ene bezorgen aan de staatsburger rechten waarvan hij de eerbiediging onmiddellijk kan afdwingen, b.v. de vrijheid van drukpers; de andere kondigen een recht af dat eerst tot gelding kan worden gebracht wanneer de gewone wet de nodige regeling heeft getroffen.

Dat betekent evenwel niet dat de tweede soort van normen geen waarborg opleveren: zo de grondwettelijke waarborg van die normen eerst afdwingbaar is in de mate waarin de wet ze uitwerkt, staat het nochtans vast dat de wet ze niet mag tegenspreken en dat de uitvoerende macht ze niet in het gedrang kan brengen. Zie b.v. de betekenis van de provinciale en gemeentelijke autonomie en de gelijkheid van de Belgen voor de wet.

De autonomie van de gemeenten en van de provincies wordt in de Grondwet niet genoemd. Zij berust op de bepaling van artikel 31 luidens welke de uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen door de gemeenteraden of de provincieraden worden geregeld. Maar het is de centrale overheid die bepaalt wat als gemeentelijk en als provinciaal belang moet worden beschouwd! En toch beweert niemand dat die autonomie slechts een fictie is...

De afkondiging van de gelijkheid van de Belgen voor de wet is eveneens een treffend voorbeeld. Ofschon de gelijkheid van de Belgen ten opzichte van de benoembaarheid tot openbare ambten grondwettelijk is gewaarborgd, bleef in werkelijkheid de benoeming tot een staatsbediening een voorrecht waarover de uitvoerende macht naar goedvinden beschikte, zolang de staatsdiensten geen uitbreiding hadden genomen. Wanneer evenwel de staatsbemoeiing toenam en de Staat over een aanzienlijk ambtenaarskorps diende te kunnen beschikken, werd de noodzakelijkheid ingezien van een statuut en werd de benoembaarheid van alle staatsburgers die de vereiste voorwaarden vervulden, een fundamenteel recht.

Sociale en economische rechten zijn even diep doorgedrongen in ons positief recht. De plechtige afkondiging van die rechten in onze Grondwet, al is ze als algemeen beginsel onder woorden gebracht, krijgt als positiefrechtelijke betekenis dat de wetgever die beginselen moet eerbiedigen en verantwoordelijk is voor de verdere uitbouw ervan. Een Grondwet moet ten slotte de weerspiegeling zijn van de idealen die gevoed worden door de overtuiging van de grote meerderheid van de bevolking. Een Grondwet waarin de idealen naleven van de liberale orde van 1831 en die bij een grondige herziening, opgedrongen door de internationale rechtsorde en door de noodzakelijkheid

van nieuwe institutionele vormen, geen plaats biedt voor de idealen die ten grondslag liggen aan de welvaartstaat, is een anachronisme.

De overheidsaansprakelijkheid.

Onze Grondwet vertoont een grote leemte en tot hiertoe is daaraan niet de vereiste aandacht besteed. Zij bevat inderdaad geen voorschrift betreffende de overheidsaansprakelijkheid voor de gevolgen van de daden van de ambtenaar en vertoont daardoor een grote leemte ten opzichte van de verhouding overheid - burger. Die verhouding wordt evenmin door een wet geregeld. De oplossing hangt volkomen af van de rechtspraak.

Sinds 1920 steunt de rechtspraak van het Hof van Cassatie inzake overheidsaansprakelijkheid op artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, luidens hetwelk elke daad van de mens waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, degene door wiens schuld de schade is ontstaan verplicht de schade te vergoeden. Die oplossing is slechts mogelijk door de toepassing van artikel 1382 uit te breiden tot handelingen van overheidsorganen en door te steunen op een theorie die men de « orgaantheorie » heeft genoemd. Ingevolge die theorie wordt het bestuur geacht zelf de schuldige daad van de ambtenaar te hebben verricht voor zover deze optreedt binnen de grenzen van zijn opdracht. Overschrijdt de ambtenaar evenwel die grenzen, dan is het bestuur niet aansprakelijk voor de schade door de daad van de ambtenaar veroorzaakt: een jachtwachter verrast op een inspectieronde twee wildstropers en aan een van hen, die op de vlucht slaat, brengt hij slagen toe die de dood veroorzaken. Het Hof van Cassatie stelde de overheid hiervoor niet burgerlijk aansprakelijk omdat de ambtenaar een daad heeft verricht die hij niet de bevoegdheid of de plicht had te voltrekken.

Weliswaar kan men in de rechtspraak een evolutie vaststellen om niet zo strak het verband tussen de daad van de ambtenaar en de uitgeoefende bediening te beoordelen, maar de rechtspraak blijft gebonden aan de orgaantheorie en bevredigt niemand.

Het gaat trouwens niet op de oplossing van zodanig belangrijk vraagstuk alleen van de rechtspraak afhankelijk te maken. De Grondwet is er om de verhouding tussen de geregeerde en de regeerder vast te leggen. De Italiaanse Grondwet bepaalt terecht dat de ambtenaren en de aangestelden van de Staat en van de openbare instellingen overeenkomstig de strafwet en de administratieve en burgerlijke wetten aansprakelijk zijn voor de handelingen die zij verrichten en dat in die gevallen de Staat en de openbare instellingen burgerrechtelijk aansprakelijk zijn.

Toenemende invloed van de uitvoerende macht.

De invoering van het algemeen stemrecht heeft in de onderlinge verhouding der staatsmachten een verschuiving teweeggebracht die aan de wetgevende macht de juridische voorrang gaf. De ontwikkeling van rechtsstaat tot welvaartstaat heeft evenwel aan de uitvoerende macht in feite een overwegende invloed op de wetgevende arbeid verleend.

Om de welvaart van het land te verzekeren moet de Staat steeds verder ingrijpen in de maatschappelijke en economische verhoudingen. De snel veranderende omstandigheden vergen soepele regelingen. De wetgever laat bewust aan de uitvoerende macht de nadere uitwerking over van algemene wetten, waarvan hij slechts

de algemene beginselen heeft aangegeven, ten einde de aanpassing aan de veranderde toestanden mogelijk te maken. De vraagstukken die worden opgeleverd door de welvaarts-politiek zijn zeer ingewikkeld. De oplossing ervan vergt de medewerking van gespecialiseerde ambtenaren en technici die bovendien over een rijke documentatie moeten kunnen beschikken. Zij staan ten dienste van de regering. Het parlementslid moet zodanige medewerking missen. Vandaar de wanverhouding die ontstaan is tussen het aantal wetten die volgden op een initiatief van de regering en die welke volgden op een initiatief van parlementsliden. Zeer dikwijls hoort men trouwens in de Kamers stemmen opgaan die de regering erom verzoeken het initiatief te nemen om voor een bepaalde aangelegenheid een regeling in te voeren.

In de richting van de vermindering van de parlementaire invloed werkt eveneens het feit dat de steeds talrijker onderwerpen van wetgeving die bij verdragen worden geregeld en die tot voor kort tot de uitsluitende bevoegdheid van de nationale wetgever behoorden, praktisch het initiatief en het amendementsrecht van de Kamer doet wegvallen. In de plaats van de nationale wetgever treden de gezamenlijke regeringen op en in feite rust een groot stuk verantwoordelijkheid voor de tekst van een regeling op ambtenaren en op hoogleraren, die niet de minste politieke verantwoordelijkheid dragen. Het parlement heeft de keuze tussen het aanvaarden of het verwerpen van de overeenkomst. Van zijn amendementsrecht zal het parlementslid geen gebruik maken omdat de internationale samenwerking die regeling gewoonlijk opdringt en omdat de redenen die hem aanzetten om de regeling te verwerpen doorgaans niet opwegen tegen het belang van de regeling zelf.

Zo zien wij hoe de toenemende zorg voor welvaart der bevolking en de onontkoombare internationale samenwerking tot harmonisatie van de Europese wetgevingen gepaard gaat met de toenemende uitschakeling van het parlement als stimulerende kracht op wetgevend gebied.

Die ontwikkeling leidt nog tot een ander resultaat: het toenemend ingrijpen van de uitvoerende macht door concrete beslissingen in het dagelijks leven van de burgers, zodat er aanleiding toe bestaat om te onderzoeken door welke middelen de burgers tegen de toenemende overheidsmacht dienen te worden beschermd.

Hier rijst de vraag of voor het verlies van invloed van het parlement geen compensatie moet worden gezocht in de versterking van zijn controle op de uitvoerende macht zowel wat de algemene uitvoeringsmaatregelen van de wetten, als wat de concrete beslissingen van de administratie betreft.

Een Parlementair Commissaris?

Met het oog op de aanvulling van de wetgevende arbeid en vooral op de bescherming van de staatsburgers tegen onrechtmatig bestuur, is veel belangstelling uitgegaan naar het instituut van de Ombudsman in de Scandinavische landen.

Het instituut van de Ombudsman vindt zijn oorsprong in Zweden, waar het sinds 1809 met onverminderde invloed stand houdt. Het heeft zich kunnen aanpassen aan de toestand van een arme landbouwstaat en aan die van een industriestaat, die vanaf 1870 uitgroeide tot een moderne staat, met een levensstandaard die een der hoogste ter wereld is. Het heeft er het hoofd kunnen bieden aan de botsingen tussen de behouds-

gezinde machten van de negentiende eeuw en de vooruitstrevende krachten van het socialisme.

Na een eeuwenlange ervaring is van de Zweedse instelling zoveel aantrekkingskracht uitgegaan, dat Finland sedert 1919, Denemarken sedert 1954, Noorwegen en Nieuw-Zeeland sedert 1962 een overheidsorgaan hebben ingevoerd waarvoor de Zweedse Ombudsman model stond. In maart 1956 stelde het parlement van West-Duitsland een nieuw grondwettelijk orgaan in, de «Wehrbeauftragter des Bundestages», die de taak van de Zweedse Ombudsman toebedeeld kreeg, maar dan beperkt tot het leger. In uitwerking van het nieuw beginnelprogramma (november 1959) van de Partij van de Arbeid in Nederland, maakte de Dr. Wiardi Beckmanstichting een rapport op waarin de instelling wordt bepleit van een Commissaris-Generaal voor Bezwaren, afgekeken van het instituut van de Ombudsman. In Engeland en Zwitserland hebben invloedrijke juristen de instelling van een soortgelijke instelling aangeprezen en op het concilie te Rome heeft, in oktober 1963, Mgr. Roberts, gewezen aartsbisschop van Bombay, verwijzende naar de Zweedse Ombudsman, een oproep gedaan om in de schoot van de Kerk een soortgelijk instituut op te richten!

Laat mij eraan herinneren dat de Ombudsman wordt benoemd door het parlement en dat hij uit het vertrouwen dat het parlement hem heeft geschonken, een groot gezag put. Zijn ambtstermijn is vier jaar, maar hij is herkiesbaar. Ieder burger kan bij hem bezwaar inbrengen tegen overheidshandelingen die hij voor onregelmatig houdt. Iedere overheid is verplicht hem de gevraagde bescheiden te doen toekomen en de vereiste mededelingen te doen. Hij is geen overheid die beslissingen neemt; geen rechter die vonnissen uitspreekt. Ieder jaar brengt de Ombudsman bij het parlement verslag uit over zijn activiteit. Daarin bespreekt de Ombudsman de door hem opgeloste zaken die enig belang vertonen; hij duidt de interpretatie aan die hij heeft gegeven aan wettelijke bepalingen waarvan de zin werd betwist; hij wijst op leemten die hij in wetten en verordeningen heeft vastgesteld en hij doet de nodige voorstellen om die leemten aan te vullen. Dit verslag wordt gedrukt en gepubliceerd, aan rechtbanken en openbare besturen toegezonden. Het wordt besproken in de dagbladen. De invloed van dit verslag is zo groot dat het preventief werkt op degenen die beslissingen moeten nemen en dat zelden aan de gedane voorstellen geen gevolg wordt gegeven.

Hier rijst de vraag of er voor België geen aanleiding toe bestaat, de instelling van een soortgelijk grondwettelijk orgaan, aangepast aan onze toestanden, te onderzoeken.

In ieder geval wil ik er toch de nadruk op leggen dat wetten en verordeningen die bij hun inwerkingtreding duidelijk zijn, na verloop van tijd, duister kunnen worden; dat door de ontwikkeling van de techniek of andere oorzaken, toestanden ontstaan die de wetgever of de regering niet konden voorzien; dat de door een maatschappij aangenomen waarden een zodanige ontwikkeling kunnen ondergaan dat zij tot wijziging of afschaffing van bestaande regelingen noodzakelijk zijn. Wetgever en regering kunnen onbewust zijn van de vereiste hervormingen en in gebreke blijven bestaande leemten aan te vullen. Hun verzuim kan rechtmatige belangen van de burgers schaden. Hier rijst dan de vraag — ik zou haast zeggen in ondergeschikte orde — of aan een instelling als de Raad van State dezelfde rol niet zou kunnen worden toegekend als aan het hoogste administratief rechtcollege in Oostenrijk, het Verwaltungsgerichtshof, dat ieder jaar verslag uitbrengt over zijn

bevindingen inzake wetgeving en bestuur en daarin voorstellen doet om tekortkomingen recht te zetten.

Verhouding tussen Vlamingen en Walen.

De politieke partijen hebben aanvaard dat aan de spanning die tussen de Vlaamse en Waalse volksgroep is ontstaan, een oplossing moet worden gegeven op grondwettelijk vlak.

Bij vele Walen is de vrees aanwezig dat door de bevolkingsmeerderheid van het Vlaamse land, de Vlamingen hun wil zullen opdringen aan de Waalse minderheid.

Laat mij vooraf vaststellen dat aan een nationale minderheid, d.i. een taal- en cultuurminderheid, die specifiek eigen rechten heeft, de waarborg tegen machtsmisbruik niet mag worden geweigerd. De suprematie van het algemeen stemrecht moet door de rechten die aan die minderheid toekomen, worden gemilderd. Regeren met miskenning van een nationale minderheid in zaken die voor haar een vitaal belang hebben, is machtsmisbruik en kan alleen tot een wanordelijke toestand leiden. Die regel mag geen Vlaming vergeten, zelfs niet wanneer hij met een verbeterd gevoel overweegt hoe de meerderheid van zijn volk in dit land nooit tot uiting is gekomen. Om objectief te zijn zal hij er trouwens aan denken dat de beleefde wantoestanden minder te wijten waren aan de tegenstelling Vlamingen-Walen, dan aan de tegenstelling Franskiljons-Vlaamse volk.

Tegen alle extremisme in, moet derhalve de goedkeuring worden gehecht aan de houding van de politieke partijen die aan de Waalse minderheid waarborgen tegen «minorisatie» willen verschaffen.

Decentralisatie en deconcentratie.

De drie nationale partijen zijn het eens om de decentralisatie en de deconcentratie verder door te drijven, om aldus de autonomie van de verscheiden gewesten te verruimen.

Door de *dienstgewijze decentralisatie* wordt aan een instelling met rechtspersoonlijkheid een openbare dienst van algemeen, gewestelijk of plaatselijk belang opgedragen. Men treft die instellingen aan op alle gebieden: openbare onderstand, sociale zekerheid, onderwijs, volksgezondheid, enz. De uitbreiding en de vermenigvuldiging ervan na de twee wereldoorlogen maken het toezicht van de centrale overheid steeds moeilijker en hebben noodzaak tot een verscherping van de financiële, budgetaire en administratieve controle waartegen geen enkel protest is opgegaan. Wil men op die weg van de dienstgewijze decentralisatie verder gaan, dan is daartoe wel geen grondwetsherziening, maar toch een bijzondere waakzaamheid vereist.

De gewestelijke economische decentralisatie, voorgesteld in het vergelijk der socialisten en reeds in een wetsontwerp belichaamd, moet gerekend worden tot de dienstgewijze decentralisatie. Ik voeg eraan toe dat het voorstel door de Walen in algemene regel gunstig wordt aanvaard.

Ons grondwettelijk recht kent twee organen van *territoriale decentralisatie*: de provincies en de gemeenten. Men schijnt het er over eens te zijn om het toezicht op provincies en gemeenten te versoepelen: de voorafgaande machtiging om bepaalde handelingen te kunnen verrichten moet zeer uitzonderlijk worden opgelegd; de handelingen die aan goedkeuring moeten worden onderworpen dienen eveneens te worden beperkt. Daartoe is geen grondwetsherziening vereist.

Ingevolge artikel 108 van de Grondwet treedt de Koning evenwel niet alleen op wanneer de wet door het gedecentraliseerd bestuur niet wordt geëerbiedigd, maar ook wanneer het algemeen belang wordt geschaad. Wanneer de Koning een besluit vernietigt wegens strijdigheid met het algemeen belang, staat voor de provincie of de gemeente geen beroep open bij de Raad van State, omdat de Koning over de inhoud van het algemeen belang eigenmachtig oordeelt en de Raad van State zich bij die beoordeling niet in de plaats van de toezichthoudende overheid mag stellen. Het is op dat vernietigingsgebied dat misbruiken mogelijk zijn en dat de autonomie van gemeenten en provincies vooral wordt aangetast. Wil men evenwel het toezicht beperken tot de wettelijkheid en de bevoegdheid, dan is een grondwetsherziening noodzakelijk. Men kan in die zin de bevoegdheid van de toezichthoudende overheid beperken. Maar de beperking van het gebied dat onderworpen is aan de toezichthoudende overheid is slechts aanvaardbaar wanneer zij gepaard gaat met de verscherping van de bescherming van de burger tegen onrechtmatig bestuur: de administratieve procedure moet een beroep op de administratieve overheid inrichten; het gedecentraliseerd bestuur moet verplicht worden zijn beslissingen te motiveren telkens als de uitoefening van een recht of de toekenning van een vergunning wordt geweigerd; wordt de uitoefening van een recht van bepaalde voorwaarden afhankelijk gesteld, dan dienen die voorwaarden uitdrukkelijk gerechtvaardigd te worden. Door die bijkomende verplichting kan de burger zich voor de administratieve rechter beter verdedigen.

Door de *deconcentratie* kan de centrale overheid een gedeelte van haar bevoegdheid overdragen aan ambtenaren die onderworpen blijven aan haar hiërarchisch gezag, hetzij aan ambtenaren die aan het centraal bestuur zijn verbonden (secre'aris-generaal, directeur-generaal, enz.), hetzij aan ambtenaren van de buitendiensten (gouverneur, diensthoofden, enz.). In zover de deconcentratie bevoegdheid overdraagt aan de buitendiensten, biedt zij het voordeel dat de beslissingen worden genomen door ambtenaren, die direct met de inwoners in voeling zijn. Er bestaat evenwel het gevaar dat de ambtenaren in vele gevallen hun verantwoordelijkheid niet durven nemen en zich vooraf in betrekking stellen met het centraal bestuur, waardoor dan de beslissingen met vertraging worden genomen.

Brussel en Antwerpen.

In verband met de decentralisatie leveren Brussel en Antwerpen een bijzonder vraagstuk op. Het vraagstuk biedt twee uitzichten: vooreerst de zelfstandigheid van de gemeenten die binnen de straal van het «hinterland» van deze steden zijn gelegen; vervolgens de grote verantwoordelijkheid die op deze bestuurders weegt en die moeilijk is overeen te brengen met het toezicht dat de provincieoverheid op hun beheer uitoefent — toezicht dat in vele gevallen zeer hinderlijk is. Een rationeel beheer van die agglomeraties schijnt alleen maar mogelijk te zijn indien wordt overgegaan tot de oprichting van zelfstandige districten die rechtstreeks in betrekking staan met het algemeen bestuur en aan wie een grote zelfstandigheid wordt toegekend.

Voor de oprichting van agglomeraties als die waarover in het algemeen wordt gesproken, is natuurlijk geen grondwetsherziening vereist. Voor de oprichting van een district met een andere bevoegdheid dan die van provincies en gemeenten, is een grondwetsherziening noodzakelijk.

Federalisme.

De woorden eenheidsstaat en federalisme hebben nooit zoveel opgang gemaakt in dagbladen en vlugschriften als thans. In redevoeringen klinken die woorden als zweepslagen aan het oor. Dat er zoveel vormen van eenheidsstaat zijn en zoveel verschillende vormen van federalisme dat de uiterste vormen van de ene met de uiterste vormen van de andere ineenvloeien, wordt niet gezegd. In welke mate het federalisme de moeilijkheden kan oplossen die worden aangeklaagd, wordt niet aangetoond. Aan de opofferingen die het op gang brengen van leefbare federale instellingen zou vergen en aan de verwickelingen waartoe zodanige hervorming zou aanleiding geven, op het ogenblik dat België over alle middelen moet kunnen beschikken om zijn plaats in te nemen in een groeiend Europa, wordt niet gedacht. De onmogelijkheid om de gewestelijke economische decentralisatie te doen samenvallen met de taalgebieden, getuigt eveneens tegen elke vorm van het federalisme. Dat de federalistische oplossing in België weinig kans heeft te worden doorgevoerd, is wel te wijten aan het feit dat tot hiertoe de meerderheid van het land niet het inzicht heeft zelfmoord te plegen.

Institutionele hervormingen.

De institutionele hervormingen kunnen maar deugdelijk blijken wanneer :

- 1° - het algemeen stemrecht wordt geëerbiedigd;
- 2° - de vitale rechten van de minderheid worden gewaarborgd;
- 3° - geen overwicht van beslissingsrecht wordt gegeven aan de ene Kamer ten opzichte van de andere;
- 4° - de twee taalgroepen niet stelselmatig tegenover elkaar worden gesteld.

Ik moet hier niet aantonen dat de *geografische Senaat*, met een gelijk aantal Vlaamse en Waalse vertegenwoordigers en een bepaald aantal vertegenwoordigers van het arrondissement Brussel, die in feite de scheidsrechters zouden worden tussen Vlamingen en Walen, aan die voorwaarden niet voldoet.

Over de *paritaire Senaat* met een gelijk aantal vertegenwoordigers van Vlaamse en Waalse zijde en gelijke vertegenwoordiging van vlaamstalige en franstalige Brusselaars, wordt practisch niet meer gesproken. Hij cumuleert immers de gebreken van de geografische Senaat met de onmogelijkheid de gelijke vertegenwoordiging van vlaamssprekende en franssprekende Brusselaars door verkiezing te bereiken.

De andere voorstellen steunen op een bijzondere procedure wat de stemming betreft, en aan het onderscheid dat dient te worden gemaakt tussen de gewone aangelegenheden en die waarbij tegenstrijdige belangen van de twee taalgroepen kunnen in het gedrang komen.

Het voorstel van de C.V.P. op haar congres te Oostende en dat van het vergelijk van de B.S.P. hebben een gemeenschappelijk vertrekpunt : in beide voorstellen wordt een speciale stemming voorzien voor het voorbehouden gedeelte, hetwelk de aangelegenheden omvat die kunnen aanleiding geven tot geschil tussen de taalgroepen.

Het is zeer moeilijk te voorspellen welke houding de C.V.P. op haar congres te Brussel zal aannemen. Onwaarschijnlijk is niet dat, althans wat de speciale stemming betreft, zij haar stelling van Oostende zal blijven verdedigen. Volgens dit stelsel zouden de ontwerpen die moeten worden gerekend tot het voorbehouden gedeelte, eerst aangenomen zijn wanneer zij in de Senaat twee derden van de stemmen op zich zouden verenigen.

Volgens het vergelijk der socialisten zouden de Kamerleden worden ingedeeld bij twee groepen, de franssprekende en de vlaamssprekende, en het ontwerp zou eerst aangenomen zijn nadat in elke groep een meerderheid is verkregen. Het voorbehouden gedeelte zou zo nauwkeurig en beperkt mogelijk dienen te worden bepaald en zou alleen kunnen uitgebreid worden volgens een speciale parlementaire procedure.

Men kan natuurlijk tegen die oplossingen bezwaren inbrengen. De C.V.P. beperkt de speciale stemming tot de Senaat en brengt aldus een differentiatie tot stand tussen Kamer en Senaat. Op het gevaar daarvan heb ik reeds gewezen. Bovendien maakt de vereiste meerderheid van twee derden der stemmen elke hervorming onmogelijk tegen de wil van één van de twee grote partijen van ons land, daar zowel de C.V.P. als de B.S.P. over meer dan een derde van de stemmen beschikt. Wij mogen ons trouwens niet ontveinden dat dezelfde mogelijkheid zich kan voordoen bij de afzonderlijke meerderheid in elk van de taalgroepen.

Ten slotte wil ik wijzen op het voorstel dat in de politieke werkgroep werd naar voren gebracht om voor de aangelegenheden die niet tot het voorbehouden gedeelte behoren een verzoeningcommissie in beide Kamers in te stellen, die tot doel zou hebben bijtijds het gevaar van een krachtproef tussen de vertegenwoordigers van de twee taalgemeenschappen te vermijden door een compromis voor te stellen, waarover dan, bij gewone meerderheid van stemmen, stellig zou worden genomen in de Kamers.

Men kan natuurlijk allerlei stelsels opbouwen. Ik moet ootmoedig bekennen dat ik mij daaraan heb schuldig gemaakt en dat ik met zijn voorstel weinig succes heb gehad. Het was mij ingegeven door de grondwet van Noorwegen. Die grondwet huldigt het Eénkamerstelsel. Tijdens hun eerste vergadering kiezen de volksvertegenwoordigers uit hun midden één vierde van de leden om het «Lagting» te vormen. De overige drie vierden vormen het «Odelsting». De wetsvoorstellen worden ingediend bij het Odelsting, maar moeten aangenomen worden door afzonderlijke stemming in iedere afdeling. Ingeval het «Lagting» twee maal zijn toestemming weigert, komen de twee afdelingen in gezamenlijke vergadering bijeen. Het voorstel is dan aangenomen wanneer het twee derden van de stemmen krijgt. Daarop voortgaande had ik voorgesteld dat de afgevaardigden in elke Kamer een afdeling zouden vormen bij de aanvang van de zitting, bestaande uit ongeveer één vierde van de leden; die afdeling zou samengesteld worden zijn uit een gelijk aantal vlaamssprekenden en franssprekenden, rekening houdende in de mate van het mogelijke met de verschillende gewesten. Het is die afdeling die zou uitspraak hebben gedaan over de aangelegenheden van het voorbehouden gedeelte en waarin, voor de vraagstukken die dringend een oplossing vergen, zou worden gezocht naar een vergelijk. Sprak de meerderheid van de afdeling zich uit voor het vergelijk, dan ging het naar de algemene vergadering van de Kamer waar het slechts door een meerderheid van twee derden zou kunnen worden verworpen.

Andere vraagstukken.

Met die kleine biecht zou ik mijn toespraak gaarne hebben besloten. Buiten de vraagstukken die ik hier heb behandeld, zijn nog herzieningen in het vooruitzicht gesteld die meer van technische aard zijn : rechtsgeldigheid van de Nederlandse tekst van de Grondwet; mogelijkheid om staatssecretarissen te benoemen naast de

ministers; versoepeling van de procedure van de grondwetsherziening en mogelijkheid van herziening tijdens een regentschap; uitbreiding van het briefgeheim voor mededelingen langs telefoon en telegraaf. Ik hoop dat aandacht zal worden verleend aan de radio- en televisie-uitzendingen, aan de bevoegdheidsregeling tussen de gewone rechtbanken en de administratieve rechtscolleges. Ik hoop dat de Raad van State in de Grondwet

zal worden opgenomen, dat gedacht wordt aan de oprichting van een Hof dat uitspraak doet over conflicten tussen het Hof van Cassatie en de Raad van State. Maar ik hoop vooral dat allen die verantwoordelijkheid dragen, de raad van Bergson zullen indachtig zijn :

« *Agis en penseur et pense en homme d'action.* »

Prof. A. VRANCKX

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 25 april 1963.

Eerste voorzitter : M. Giroul.

Raadsheer-verslaggever : M. Van Beirs.

Prokureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advokaten : Mrs. Demeur en Van Rijn.

Schade en schadeloosstelling. — Geen volledig herstel van de schade die ook een samenlopende fout van het slachtoffer als oorzaak heeft.

Krachtens art. 1382 B.W. kan degene die door zijn schuld aan een andere schade veroorzaakt niet tot het volledig herstel van de door het slachtoffer geleden schade gehouden zijn, wanneer deze schade insgelijks veroorzaakt werd door een samenlopende fout van het slachtoffer.

Claessens t./ Pouchaudon en Pouchaudon t./ Claessens.

Gelet op het bestreden arrest, op 11 maart 1961 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Overwegende dat de voorzieningen tegen hetzelfde arrest gericht zijn en de samenvoeging van de twee gedingen van rechtswege geschiedt krachtens artikel 2 van het besluit van de Prins Soeverein van 15 maart 1815 ;

Over het middel afgeleid, in de zaak nr. 3348, uit de schending van de artikelen 1149, 1382 tot 1384 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, vaststellend dat de aanrijding, welke aan de oorsprong lag van de schade, die het voertuig van verweerder betrof, en van de schade, die het voertuig van aanlegger betrof, te wijten was aan de samenlopende fouten van beiden, het bestreden arrest, naar billijkheid handelend, ten laste van aanlegger het volledig herstel van de door verweerder geleden schade en ten laste van verweerder het volledig herstel van de door aanlegger geleden schade legt, dan wanneer dergelijke gebeurtenis, voor beide belanghebbenden, de oorzaak is van een schuldvordering welke niet volgens de billijkheid beoordeeld moet worden maar volgens een precies juridisch criterium, dit van de verdeling van de schade tussen degenen die voor het ongeval aansprakelijk zijn, naar verhouding van de invloed welke de fout van elkeen van hen op het tot stand komen van het ongeval heeft gehad; doordat, dienvolgens, ofwel (schending van al de aangehaalde bepalingen) het Hof van Beroep ten onrechte bedoeld heeft dat de toepasselijke rechtsregel bestond in het wederzijds ten laste leggen van de door elkeen ondergane schade, zonder inachtneming van de door de

andere geleden schade, en het zich omtrent de draagwijdte van de wet vergist heeft, ofwel (schending van dezelfde bepalingen) het gemeend heeft naar billijkheid te kunnen uitspraak doen, wat haar verboden was ten overstaan van de precieze wettelijke oplossing welke de materie regelt;

en over het middel afgeleid, in de zaak nr. 3413, uit de schending van de artikelen 1382 en 1384 B.W. en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben dat de aanrijding tussen het voertuig van aanlegger en dit van verweerder overkomen, aan de samenlopende fouten van de partijen te wijten was, en er, althans impliciet, op gewezen te hebben dat deze fouten dezelfde zwaarte hadden, niettemin elkeen van de partijen tot herstel van de volledige aan de andere berokkende schade veroordeeld heeft, dan wanneer, indien de bepaling van de door de dader van een misdrijf of van een oneigenlijk misdrijf verschuldigde vergoeding aan de soevereine beoordeling van de rechter overgelaten wordt, wanneer de wet die niet geregeld heeft, het onder voorwaarde is dat in geval van wederkerige schade, aan de samenlopende fouten te wijten van de personen die ze ondergaan hebben, de hoeveelheid van de herstelvergoedingen ten laste van elkeen van hen gelegd in verhouding tot de zwaarte van de fouten, welke de rechter zelf erkend heeft te bestaan, zou bepaald zijn; dat door aanlegger te veroordelen tot het volledig herstel van de door verweerder geleden schade, voor dewelke hij nochtans slechts gedeeltelijk aansprakelijk erkend was, de bestreden beslissing de wettelijke gevolgen van de door haar vastgestelde feiten miskend heeft;

Overwegende dat het bestreden arrest vaststelt dat de partijen, elk een autovoertuig sturende, in tegenovergestelde richtingen op dezelfde openbare weg reden en erop wijst dat de aanrijding tussen de twee wagens een door elkeen van de bestuurders gepleegde fout als oorzaak heeft;

Dat uit deze vaststellingen moet afgeleid worden dat de door elkeen van de partijen geleden schade haar oorzaak vindt in de samenloop van de fout van een van deze partijen met de fout van de andere;

Overwegende dat krachtens artikel 1382 B.W., dat de aquiliaanse verantwoordelijkheid beheerst, degene die door zijn schuld aan een andere schade veroorzaakt niet tot het volledig herstel van de door het slachtoffer geleden schade kan gehouden worden wanneer deze schade insgelijks een samenlopende fout van gezegd slachtoffer als oorzaak heeft;

Overwegende dienvolgens dat de rechter niet, zonder de wetsbepaling waarop de hem onderworpen vorderingen gegrond waren te schenden, elkeen van de partijen, onder voorwendsel van billijkheid, heeft kunnen veroordelen tot het betalen aan de andere van het

volledig bedrag van de aan het voertuig van deze laatste veroorzaakte schade;

Dat het middel in de ene en de andere zaak gegrond is;

Om die redenen,

Voegt de zaken samen;

Verbreekt het betsreden arrest, behalve in zover het beslist dat elkeen van de partijen een fout gepleegd heeft welke aan de verwezenlijking van de door elkeen van hen geleden schade bijgedragen heeft en het voor elkeen van hen het bedrag van de schade bepaalt;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal gemaakt worden;

Veroordeelt ieder der partijen tot de helft van de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 10 juni 1963.

Voorzitter-verslaggever : M. Rutsaert.

Eerste advocaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Schade en schadeloosstellingen. — Verschillende oorzaak en verschillend voorwerp van een weduwepensioen en de door de derde aansprakelijke verschuldigde schadevergoeding.

Het aan de weduwe van een staatsambtenaar (overleden tengevolge van een ongeval) toegekend pensioen (op basis van de op de wedde van de man gedane afhoudingen) steunt op een tussen het slachtoffer en de staat bestaande bijzondere rechtsverhouding, terwijl de schadevergoeding, die de derde aansprakelijke aan de weduwe van het slachtoffer verschuldigd is, de vergoeding beoogt van de door het ongeval aan het slachtoffer veroorzaakte schade en steunt op de inbreuk. Het weduwepensioen en de door de derde aansprakelijke verschuldigde schadevergoeding hebben dienvolgens een verschillende oorzaak en een verschillend voorwerp.

Rits en N.V. der Buurtspoorwegen
t/ Lenders en Belgische Staat (Minister van
Landsverdediging).

Gelet op het bestreden arrest op 6 juni 1962 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Overwegende dat het bestreden arrest enkel uitspraak doet over de burgerlijke belangen;

I. *Wat de voorziening van aanlegger betreft :*

1) *In zover de voorziening de beslissing bedoelt gewezen over de door verweerster tegen aanlegger ingestelde burgerlijke vordering :*

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1382 en 1383 van het burgerlijk wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878, de inleidende titel bevattende van het wetboek van rechtspleging in strafzaken, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, bij bevestiging van

het beroepen vonnis, aan verweerster een vergoeding van 1.250.000 frank toegekend heeft, tot herstel van het nadeel dat voor haar uit het derven van de inkomsten van haar echtgenoot voortvloeide, hierbij weigerde rekening te houden, om dit nadeel te ramen, met het bedrag dat evengenoemde verweerster als weduwepensioen ontvangt, om de redenen dat de eerste rechter op oordeelkundige wijze beslist heeft dat het toegekende pensioen op andere gronden rust en geen vergoeding uitmaakte en bijgevolg niet afgetrokken kon worden van de schadevergoeding berekend op de wedde van het slachtoffer, dat het door aanlegger ingeroepen arrest van het Hof van Cassatie het geval beoogt van de weduwe van een bediende die reeds op pensioen was gesteld en daarna slachtoffer werd van een ongeval, en dat deze beslissing duidelijk bepaalt dat dergelijk pensioen geenszins een schadeloosstellend karakter heeft;

dan wanneer, zoals aanleggers in hun conclusies in hoger beroep betoogden, wanneer tengevolge van het overlijden van haar echtgenoot aan een weduwe een pensioen te dien titel is toegekend, dit pensioen noodzakelijk als gevolg heeft haar te vergoeden in die mate van het nadeel voor haar voortvloeiende uit het verlies van het inkomen dat haar bezorgd was door de werkzaamheidsbezoldiging van haar echtgenoot of, gebeurlijk, indien deze laatste zijn loopbaan geëindigd had, zijn pensioen; dat, dienvolgens, de materiële schade, voor de weduwe uit het overlijden van haar echtgenoot voortvloeiende, bestaat in het verschil tussen het bedrag der sommen die zij persoonlijk van de bezoldiging of van het pensioen van haar man kon bekomen, en het bedrag dat zij voortaan zal ontvangen als pensioen; dan wanneer het bestreden arrest, door te weigeren van het inkomen van de echtgenoot van verweerster de bedragen welke zij als overlevingspensioen ontvangt af te trekken, bij het berekenen van het materiële nadeel dat haar door het derven van de inkomsten van haar man berokkend wordt, haar met schending van de artikelen 1382 en 1383 van het burgerlijk wetboek een hogere vergoeding dan het bedrag van haar nadeel toegekend, en zijn beslissing te dezen aanzien niet wettig gerechtvaardigd heeft;

Overwegende dat het aan aanlegster ingevolge het afsterven van haar echtgenoot toegekende weduwepensioen beantwoordt aan de op de wedde van de man gedane afhoudingen, en steunt op de tussen het slachtoffer, staatsambtenaar, en de Staat bestaande bijzondere rechtsverhouding, terwijl de schadevergoeding die de derde aansprakelijke aan de weduwe van het slachtoffer verschuldigd is, de vergoeding beoogt van de door het ongeval aan het slachtoffer veroorzaakte schade en steunt op de inbreuk;

dat dit weduwepensioen en de door de derde aansprakelijke verschuldigde schadevergoeding dienvolgens een verschillende oorzaak en een verschillend voorwerp hebben;

dat, nu het door de Staat uitbetaalde weduwepensioen geen vergoeding uitmaakt wegens berokkende schade, verweerster, door het verkrijgen van dit pensioen, niet schadeloos wordt gesteld voor het nadeel, door weddeverlies ondergaan ingevolge het overlijden van het slachtoffer;

dat, nu dit weduwepensioen geen herstel betekent van de door de inbreuk veroorzaakte schade, het niet moet worden afgetrokken van de sommen die verweerster als vergoeding van het door de inbreuk berokkend materieel nadeel kan bekomen;

dat om dezelfde reden het arrest, door, bij de bereke-

ning van het materiële nadeel dat verweerster door het overlijden van haar man en het derven van zijn inkomen ondergaat, te weigeren het weduwepensioen af te trekken van het inkomen dat verweerster ingevolge de inbreuk moet derven, geenszins aan verweerster een hogere vergoeding toekent dan het bedrag van haar nadeel;

dat het arrest een juiste toepassing heeft gedaan van de in het middel ingeroepen wetsbepalingen;
dat het middel faalt naar recht;

2) *In zover de voorziening de beslissing bedoelt gewezen over de door verweerder tegen aanlegger ingestelde burgerlijke vordering :*

Overwegende dat aanlegger geen enkel middel inroept;

II. Wat betreft de voorziening van aanlegster :

Overwegende dat uit geen enkel stuk waarop het Hof acht vermag te slaan blijkt dat aanlegster, burgerlijk verantwoordelijke partij, de voorziening heeft betekend aan de partijen waartegen zij gericht is;
dat de voorziening, dienvolgens, niet ontvankelijk is;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorzieningen;
Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 17 juni 1963.

Voorzitter : M. Vandermersch.
Raadshoofd-verslaggever : M. Richard.
Advokaat-generaal : M. Depelchin.

Schade en schadeloosstelling. — Medeschuld van het slachtoffer. — Invloed van de schuld van het slachtoffer op de herstelling van de bij weerslag geleden schade.

Wanneer de schade gelijktijdig veroorzaakt is door het feit van het slachtoffer en door de schuld van een derde, is deze laatste slechts tot schadevergoeding jegens dit slachtoffer naar verhouding van de zwaarte van zijn schuld gehouden.

Het recht op de herstelling van de bij weerslag geleden schade vindt enkel zijn oorsprong in de familie- en vriendschapsbanden, die de aanspraak-gerechtigden met het overleden slachtoffer verbinden. Dit recht wordt wegens die banden, waarop het recht op schadevergoeding gegrond is, door de persoonlijke verantwoordelijkheid van het slachtoffer aangetast in zoverre de schadeveroorzaker het had kunnen inberngen, hetzij tegen het slachtoffer dat zelf de schadeloosstelling voor zijn schade vordert, hetzij tegen zijn erfgenamen, die deze schade-loosstelling ex haerede vervolgen.

Markus en Groep Josi
t/ Courtoy en N.V. L'Universum.

Gelet op het bestreden arrest op 22 november 1962 gewezen door het Hof van Beroep te Luik;

I. In zover de voorzieningen gericht zijn tegen de beslissing gewezen over de publieke vordering :

A. Over de voorziening van Markus :

Overwegende dat die voorziening, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is, in zover zij gericht is tegen de beslissing, waarbij aanlegger vrijgesproken werd van de telastlegging B. en de publieke vordering betreffende de telastleggingen D. en E. verjaard verklaard werden;

Overwegende voor het overige dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

B. Over de voorziening van de Verzekeringsmaatschappij « Groep Josi » :

Overwegende dat aanlegster, partij welke bij de vorderingen van de burgerlijke partijen vrijwillig tussenkomt, niet ontvankelijk is om zich te voorzien tegen de beslissing gewezen over de publieke vordering;

II. In zover de voorzieningen gericht zijn tegen de beslissingen gewezen :

A) *Over de burgerlijke vordering van de naamloze vennootschap van algemene verzekeringen « L'Universum » :*

Overwegende dat aanleggers geen middel voorhouden;

B) *Over de burgerlijke vorderingen van Courtoy en Joué :*

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1382 en 1383 B.W., 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 bevattende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering en 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden arrest, hoewel het aanneemt dat wijlen Henri Courtoy, wettige zoon van verweerders in cassatie Courtoy-Joué, wegens zijn eigen schuld, de helft van de verantwoordelijkheid in het litigieuze ongeval waarin hij gedood werd moet op zich nemen, desniettemin beslist dat evengemelde verweerders, daar zij niet meer de rechthebbenden ten algemenen titel zijn van hun zoon, van wier rechtsopvolging zij regelmatig afgezien hebben, recht hebben op de volledige schadeloosstelling van de schade, zowel materiële als morele, welke de dood van hun zoon hun ten gevolge van dit ongeval berokkend heeft, en aanleggers in cassatie, de ene bij gebrek aan de andere, en ieder voor het geheel veroordeelt tot de betaling aan elk van de echtgenoten Courtoy-Joué van 60.000 frank wegens morele schade, en van 12.500 frank wegens materiële schade, met de wettelijke intresten op die sommen sinds de dag van het ongeval en van de kosten,

dan wanneer zo een schade terzelfdertijd veroorzaakt is door het feit van het slachtoffer en door het feit van een derde, deze slechts gehouden is tot schadeloosstelling jegens dat slachtoffer naar verhouding van de zwaarte van zijn schuld, ten deze de helft, dan wanneer het recht op schadeloosstelling van de door elke van de echtgenoten Courtoy-José bij weerslag geleden schade zowel op materieel als op moreel gebied, oorsprong vindt in de familie- en vriendschapsbanden die hen met het overleden slachtoffer verbonden, dat het dus door zijn persoonlijke verantwoordelijkheid aangetast wordt in al de mate

waarin eerste aanlegger die had kunnen inbrengen hetzij tegen het slachtoffer, dat zelf schadeloosstelling van zijn eigen schade vroeg, hetzij aan zijn erfgenamen die deze vordering « ex haerede » voortzetten, hoewel ten deze, de echtgenoten Courtoy-Joué van de erfopvolging van het slachtoffer, hun zoon, afgezien hebben en dan wanneer het bestreden arrest niet zoals het dit gedaan heeft, ten laste van aanleggers in cassatie aan de echtgenoten Courtoy-Joué de volledige schadeloosstelling mocht toekennen van de morele en de materiële schade, voortvloeiende uit het overlijden van hun zoon, ten gevolge van het litigieuze ongeval waarvoor hij voor de helft verantwoordelijk verklaard werd (schending van al de in het middel aangeduide wetsbepalingen) :

Overwegende dat verweerders Courtoy en Joué aan beklagde, hier aanlegger, betaling vroegen, enerzijds van sommen tot vergoeding van de morele schade, die zij onderscheidenlijk als moeder en vader van het slachtoffer ten gevolge van dezes overlijden geleden hadden, en anderzijds, als materiële schade, schadeloosstelling vorderden van de schade die zij eveneens wegens het derven van het loon, dat het slachtoffer hun volledig overhandigde, ondergaan hadden;

Overwegende dat het arrest, na erop gewezen te hebben, dat de eerste rechter rechtmatig geoordeeld had, dat de verantwoordelijkheid voor de helft te wijten was, enerzijds, aan het slachtoffer en anderzijds aan aanlegger, die aan onvrijwillige doding op de persoon van het slachtoffer schuldig erkend werd, de bedragen vaststelt tot dekking van de schade, welke aanleggers daardoor geleden hebben en door de in het middel vermelde overweging, beslist dat zij recht hebben op volledige herstelling van hun schade, niettegenstaande de omstandigheid dat de door hun zoon begane fout, tot het verwezenlijken ervan bijgedragen heeft;

Overwegende dat de door verweerders Courtoy en Joué aangehaalde schade, ten deze, zowel wat betreft de evengemelde morele schade, die zij inroepen, als wat betreft de evengemelde materiële schade blijkbaar een nadeel is, dat zij persoonlijk geleden hebben, doch bij weerslag van de aan het slachtoffer zelf van het misdrijf toegebrachte schade, en geen aan verweerders rechtstreeks berokkend nadeel door de samenlopende schuld van aanlegger en van het overleden slachtoffer;

Overwegende dat wanneer de schade tevens veroorzaakt is door het feit van het slachtoffer en door de schuld van een derde, deze slechts tot schadevergoeding jegens dit slachtoffer gehouden is naar verhouding van de zwaarte van zijn schuld;

Overwegende dat het recht op de herstelling van de bij weerslag geleden schade, enkel oorsprong vindt in de familie- en vriendschapsbanden, die verweerders aan het overleden slachtoffer verbinden; dat dit recht wegens die banden, waarop het recht op schadeloosstelling gegrond is, door de persoonlijke verantwoordelijkheid van het slachtoffer wordt aangetast in zover aanlegger het had kunnen inbrengen, hetzij tegen het eerste slachtoffer, dat zelf de schadeloosstelling voor zijn schade vordert, hetzij tegen zijn erfgenamen, die deze schadeloosstelling « ex haerede » vervolgen;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest, doch alleen in zover het aanleggers veroordeelt tot betaling aan elk van verweerders Courtoy en Joué der sommen van 60.000 frank en van 12.500 frank en hen « elk tot de kosten

van hun onderscheiden hoger beroep » en « elk tot het geheel van de kosten in hoger beroep » veroordeelt;

Verwerpt de voorzieningen voor het overige;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt aanleggers tot de ¾ van de kosten en verweerders tot het derde;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

NOOT : Zie in dezelfde zin Cassatie, 19 december 1962, met de conclusies van advocaat-generaal Dumon, R.W. 1962-63, 1235 v.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 6 september 1963.

Voorzitter : M. Somerhausen.
Raadsheren : M.M. Moureau en De Bock.
Substituut-auditeur-generaal : M. Hoeffler.
Advokaat : Mr. Puytzeys.

Buitengewone schade.

Zelfs ingeval zij door het openbaar belang verantwoord zijn, kunnen de aarzelingen van het bestuur aanleiding geven tot een vergoeding krachtens art. 7 van de wet van 23 december 1946.

In casu echter is het verlies van intresten door de verzoeker ondergaan ingevolge de onbeschikbaarheid van zijn bouwgronden wegens de aarzelingen van het bestuur, lager dan de waardevermeerdering van de gronden tijdens de beschouwde periode.

Er dient ook geen rekening gehouden te worden met de winst die de verzoeker zou hebben kunnen halen uit het bouwen en het verkopen van appartementen op de betwiste gronden; de winsten van een bouwonderneming zijn wisselvallig; het verlies van een eventuele winst is niet het rechtstreeks en stellig gevolg van de aarzelingen van het bestuur.

Mommens t./
Belgische Staat (Minister van Openbare Werken).

Advies nr. 10.169

Gezien het op 8 april 1959 ingediende verzoekschrift, waarbij Frédéric Mommens de Raad van State verzoekt « gunstig te adviseren over het toekennen van een vergoeding van 500.000 frank ten laste van de gemeente Schaarbeek en/of van de Belgische Staat, voor de buitengewone schade die hierdoor is veroorzaakt, dat hijzelf of zijn rechtsvoorgangers de voordelen hebben moeten derven waarop zij aanspraak konden maken voor hun eigendom van bouwgronden te Schaarbeek, Kolonel Bourgstraat, die door toedoen van de evengenoemde autoriteiten onbeschikbaar waren geworden »;

Overwegende dat het beroep, in zover het gericht was tegen de gemeente Schaarbeek, niet gegrond werd verklaard; dat het, in zover het gericht was tegen de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Landsverdediging, niet ontvankelijk werd verklaard; dat er derhalve alleen nog uitspraak moet

worden gedaan over het beroep in zover het gericht is tegen de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Openbare Werken en van Wederopbouw, thans Minister van Openbare Werken;

Overwegende dat de Minister van Openbare Werken erkent dat de aanleg van de wijk van de Nationale Schietbaan, waar de betwiste gronden gelegen zijn, werd uitgesteld wegens besprekingen met betrekking tot het afstaan van het buiten dienst gestelde militair domein en wegens de onzekerheid omtrent het tracé van de autosnelweg Brussel-Leuven;

Overwegende dat de aarzelingen van het bestuur, zelfs ingeval zij door het openbaar belang verantwoord zijn, aanleiding kunnen geven tot een vergoeding krachtens artikel 7 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State; dat moet worden nagegaan in hoever verzoeker schade heeft geleden ingeval de onbeschikbaarheid van zijn gronden;

Overwegende dat de betwiste gronden in 1949, toen de hoofdingenieur-directeur van het bestuur van de stedenbouw voor de provincie Brabant adviseerde dat het door verzoeker ontworpen bouwwerk gevaar opleverde voor het toekomstig plan van aanleg, luidens het deskundigenverslag 1.111.000 frank waard waren;

Overwegende dat die gronden in 1959, bij de indiening van de aanvraag, luidens hetzelfde deskundigenverslag 1.879.000 frank waard waren;

Overwegende dat de waardevermeerdering van de betwiste gronden tijdens de periode van tien jaar 768.000 frank bedraagt;

Overwegende dat verzoeker zijn schade, zowel in het aan de tegenpartij gericht voorafgaand verzoekschrift als in zijn verzoekschrift aan de Raad van State, als volgt heeft geraamd :

« Teneinde een billijke maat niet te buiten te gaan, beperkt verzoeker zijn eis tot de schade opgelopen tijdens de laatste jaren en verzoekt hij hiervoor om toekenning van een som van 500.000 frank, als volgt berekend :

minimum globale waarde 2.000.000 F
verlies van jaarlijks inkomen (5%) over 5 jaar 500.000 F

Overwegende dat, wanneer verzoekers berekening wordt toegepast op de waarde van de grond in 1949 zoals zij door de deskundige werd vastgesteld, het verlies van inkomsten van 1949 tot 1959 575.000 frank tegen enkelvoudige intrest en 698.000 frank tegen samengestelde intrest bedroeg; dat het verlies van intresten lager is dan de waardevermeerdering van de gronden tijdens de beschouwde periode van tien jaar; dat niet wordt beweerd dat de waarde van de gronden sedert 1959 zou zijn verminderd;

Overwegende dat verzoeker ter terechtzitting bevoogd, dat bij de raming van zijn schade rekening moet worden gehouden met de winst die hij zou hebben kunnen halen uit het bouwen en het verkopen van appartementen op de betwiste gronden; dat die winsten, volgens de berekeningen van het Departement toegepaste economie van de Vrije Universiteit van Brussel zouden liggen tussen het minimumcijfer van 1.279.580 frank en het normale cijfer van 2.335.514 frank;

Overwegende dat de winsten van een bouwonderneming wisselvallig zijn : dat het verlies van een eventuele winst, waarop verzoeker thans de nadruk legt, niet het rechtstreeks en stellig gevolg is van de aarzelingen van het bestuur;

Overwegende tenslotte, dat het sedert de inwerking-treding van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw, verzoeker vrij stond een bouwvergunning

aan te vragen en zich op de toepassing van artikel 45, laatste lid, van die wet te beroepen, ingeval een plan van aanleg voor de wijk van de Nationale Schietbaan, niet binnen de drie jaar volgend op de weigering, was goedgekeurd; dat verzoeker geen bouwvergunning heeft aangevraagd en dat zijn berekeningen dus op loutere gissingen berusten;

Overwegende dat verzoeker niet aantoont dat de aarzelingen van de tegenpartij hem een buitengewone schade hebben berokkend,

Uitspraak doende bij wege van advies :

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op 41.455 frank, komen ten laste van verzoeker.

HOF VAN BEROEP TE GENT

Kamer van Inbeschuldigingstelling. — 30 april 1963.

Voorzitter : M. Gerniers.

Raadsheren : M.M. De Clercq en De Brauwere.

Advokaat-generaal : M. Colpaert.

Advokaat : Mr. De Gezelle.

Voorlopige hechtenis. — Wet van 6 maart 1963. — Beschikking van Raadkamer waarbij voorlopige invrijheidstelling geweigerd wordt na verzending naar Correctionele Rechtbank. — Geen mogelijkheid van beroep.

Wanneer een verdachte, die in voorlopige hechtenis verkeert, ingevolge de wet van 6 maart 1963 aan de Raadkamer zijn invrijheidstelling vraagt bij zijn verwijzing naar de Correctionele Rechtbank, en de Raadkamer op dit verzoek weigerend beschikt, is er geen beroep tegen dit bevel mogelijk.

De wet van 6 maart 1963 maakt geen gewag van enige mogelijkheid voor verdachte om in dit geval beroep aan te tekenen.

Beroep van de verdachte zou enkel mogelijk zijn wanneer hij de onbevoegdheid van de Rechtbank van eerste aanleg, van de Raadkamer of van de Onderzoeksrechter zou opgeworpen hebben of enige andere exceptie zou hebben voorgebracht strekkende tot verwijzing of tot nietigheid.

Buiten deze gevallen voorzien door art. 539 Wetboek van Strafvordering staat de verdachte geen rechtsmiddel ter beschikking tegen het bevel van de Raadkamer.

Trinquet.

Vordering van de Procureur-generaal

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent;

Gezien de stukken van de strafrechtspleging ten laste van;

Trinquet, Gustaaf, paswerker, geboren te Gent, op 22 maart 1932, er wonend, Ham, 122, thans aangehouden en verblijvend in de gevangenis te Gent;

Thans aangehouden;

Verdacht van :

A. - met behulp van braak, van inklimming of van valse sleutels, roerende aan een andere toebehorende zaak, bedrieglijk te hebben weggenomen, nl. een sleutel ten nadele van Torfs Alfred; - te Gent, op 31 maart 1963.

Minstens :

B. - gepoogd te hebben — het voornemen om de misdaad of het wanbedrijf te plegen zich geopenbaard hebbend door uitwendige daden, die een begin van uitvoering van die misdaad of van dat wanbedrijf uitmaken en welke alleen wegens omstandigheden, onafhankelijk van de wil van de dader, werden gestaakt of hun uitwerking hebben gemist — met behulp van braak van inklimming of van valse sleutels, roerende aan een andere toebehorende zaken, bedrieglijk weg te nemen ten nadele van Torfs Alfred ;

- te Gent op 31 maart 1963.

Inbreuk op artt. 461, 467, 51, 52, 461, 476, 486 S.W.B. ;

Gezien het bevel tot aanhouding tegen voornoemde verdachte afgeleverd door de heer onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 1 april 1963 ;

Gezien de beschikking der raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Gent, dd. 22 april 1963 waarbij op grond van voldoende bezwaren wegens hierboven omschreven telastleggingen, verdachte naar de correctionele rechtbank te Gent verwezen werd onder de banden van het bevel tot aanhouding ;

Gezien het beroep op 23 april 1963 door voornoemde verdachte tegen voormelde beschikking ingesteld, zowel wat zijn verwijzing naar de correctionele rechtbank, als de handhaving van zijn voorlopige hechtenis betreft ;

1. Overwegende dat, ten opzichte van de verwijzing naar de correctionele rechtbank, de verdachte noch de onbevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg, van de raadkamer of van de onderzoeksrechter, noch enigerlei andere exceptie strekkende tot verwijzing of tot nietigheid opwerpt ; dat, buiten die gevallen voorzien bij art. 539 van het Wetboek van Strafvordering, geen rechtsmiddel tegen zulkdanige beschikking van de raadkamer aan de verdachte toegekend wordt ;

Overwegende immers dat, buiten voormelde gevallen, de verdachte het recht tot verzet, door art. 135 van het Wetboek van Strafvordering aan de procureur des Konings of aan de burgerlijke partij verleend, te zijnen gunste niet kan inroepen (Verbr. 30 4 1888 - Pas. 1888 - 1-222 ; Verbr. 22.7 1924 - Pas. 1924-1-508 ; K.I. Luik 19 maart 1931 - R.D.P. blz. 586 - Jur. Liège - 1931 - blz. 137 ; K.I. Brussel - 17.11.1933 - R.D.P. 1933 - blz. 1095 en de daarin aangehaalde rechtsleer en rechtspraak ; K.I. Gent - 22.11.1927 - R.D.P. 1928 - blz. 447 ; J. Simon blz. 298 - nr. 572 - 573 - 574 ; Braas, blz. 391 - nr. 484 en blz. 392 nr. 485 en 486) ;

2. Overwegende verder dat de bepalingen van art. 130 en 135 W.S.V., zoals gewijzigd bij de wet van 6 maart 1963, geen gewag maken van enige mogelijkheid voor de verdachte om beroep aan te tekenen tegen de beschikking van de raadkamer waarbij, na verwijzing naar de correctionele rechtbank, tevens zijn voorlopige invrijheidstelling geweigerd werd ;

Dat de wetgever — indien hij dit recht aan de verdachte had willen verlenen — zulks uitdrukkelijk in bedoelde wettekst zou voorzien hebben.

Dat de voorbereidende werken die de wet van 6 maart 1963 voorafgingen, deze mogelijkheid evenmin aanraken, zodat bij ontstentenis van enige uitdrukkelijke tekst, de verdachte van dit rechtsmiddel uitgesloten blijft ;

Dat hij trouwens door de beschikking van de raadkamer geenszins benadeeld wordt, vermits hij steeds over andere rechtsmiddelen beschikt om zijn rechten gebeurlijk te vrijwaren, en namelijk deze voorzien bij art. 7 der wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis ;

Overwegende dienvolgens dat het hoger beroep van verdachte in zijn geheel onontvankelijk is ;

Gelet op de artikelen 1, 2, 4 en 5 der wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, art. 130 en 135 W.S.V., gewijzigd bij de wet van 6 maart 1963, en op artikelen 13 en 24 der wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken ;

Vordert,

dat het aan het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling behage, het beroep door de verdachte tegen de beschikking der raadkamer, onontvankelijk te verklaren.

Gent, 25 april 1963

Vr. de Procureur-generaal,
De Advokaat-generaal,
(w.g.) P. Colpaert

Beschikking van het Hof van Beroep

Kamer van Inbeschuldigingstelling

Het Hof van beroep te Gent, Kamer van Inbeschuldigingstelling ;

Gezien de hiervorenstaande vordering ;

Gehoord het verslag van de heer Colpaert, advocaat-generaal ;

Gehoord de verdachte en zijn raad Mr. De Gezelle, advocaat te Gent ;

alles in het Nederlands

Gelet op de artikelen 13 en 24 der wet van 15 juni 1935 ;

Overwegende dat de verdachte op tijdige wijze in hoger beroep is gekomen tegen de beschikking der raadkamer dd. 22 april 1963 ;

Aannemende de beweegredenen aangehaald in het rekvisitorium van het Openbaar Ministerie ;

Het Hof,

Verklaart het beroep in zijn geheel onontvankelijk.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 3 oktober 1963.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Beeckman en Moerenhout.

Advokaat-generaal : M. Stevigny.

Advokaat : Mr. Beuls, loco P. Matthijs.

Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Boedelbeschrijving. — Globale schatting van een wijnkelder. — Geen opgave van liggend geld.

Het globaal schatten van een wijnkelder is niet verboden; dit zou slechts anders zijn wanneer de boedelbeschrijving klaarblijkelijk onvolledig of op bedrieglijke wijze opgemaakt werd.

Uit het niet opgeven van liggend geld volgt impliciet dat de echtgenoten verklaard hebben dit niet te bezitten; indien deze impliciete verklaring met de werkelijkheid overeenstemt is aan het vereiste van art. 279 B.W. voldaan.

T. t/ O.M.

Gezien de stukken, o.m. in eensluitende uitgifte overgelegd, het vonnis op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, eerste Kamer, de dato 17 juni 1963;

Gehoord in raadkamer het verslag van de heer voorzitter, de appellanten in hun middelen en besluiten, de heer Stevigny, advocaat-generaal, in de bevestiging van het schriftelijk besluit luidend « De wet laat toe »;

Overwegende dat het beroep tijdig en in regelmatige vorm werd ingesteld;

Overwegende dat de eerste rechter besliste dat er geen grond bestaat om de echtscheiding bij onderlinge toestemming tussen appellanten toe te staan om de reden a) dat de wijn, in de boedelbeschrijving opge- maakt ter voldoening aan het voorschrift van art. 279 B.W., in globo werd gewaardeerd en niet per soort; en b) dat de echtgenoten impliciet verklaard hebben geen gerede geldsommen te bezitten;

Overwegende dat zo in de notariële praktijk en ge- bruiken de wijn doorgaans beschreven wordt per soort en per aantal flessen, de globale waardering van een wijnkelder niet strijdig is met enig wettelijk voor- schrift;

Dat een schatting in globo niet aanvaardbaar zou zijn wanneer de inventaris klaarblijkelijk onvolledig is of op bedrieglijke wijze is opgemaakt, hetgeen ter zake niet het geval is;

Overwegende verder dat, zo de echtgenoten impliciet verklaard hebben dat zij geen gerede geldsommen be- zaten, nergens uit blijkt dat zulks niet met de werke- lijkheid overeenstemt;

Overwegende dat, voor het overige, al de door art. 289 B.W. gestelde voorwaarden vervuld werden;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; dien- volgens vernietigt het vonnis a quo en, opnieuw wijzend, staat de echtscheiding door onderlinge toestemming toe.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 11 oktober 1963.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Beeckman en Moerenhout.

Advokaat-generaal : M. Stevigny.

Advokaat : Mr. Rommel.

Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Gel- digheid van het beding, dat de echtgenoten een onroerend goed voorlopig in onverdeeldheid zullen laten.

Het beding, dat de echtgenoten een onroerend goed voorlopig in onverdeeldheid zullen laten is niet in strijd met het in artikel 279 B.W. bepaalde over de regeling van hun wederzijdse rechten. Krachtens art. 577bis par. 1 en 2 B.W. wordt bij ontstentenis van overeenkomsten of van bijzondere bepalingen de eigendom van een zaak, die onverdeeld aan ver- scheiden personen toebehoort geregeld in dier voege, dat de onverdeelde aandelen vermoed worden gelijk te zijn.

K. t./ O.M.

Gehoord in de raadkamer het verslag van de heer Voorzitter, de appellanten in hun middelen en beslui- ten; de heer Stevigny, advocaat-generaal, in de beves- tiging van het schriftelijk advies luidend « de wet laat toe »;

Gezien de stukken, o.m. het vonnis gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, eerste Kamer, de dato 8 april 1963;

Overwegende dat het beroep tijdig en regelmatig door beide partijen gezamenlijk werd ingesteld;

Overwegende dat appellanten de hervorming van het vonnis a quo nastreven omdat de eerste rechter beslis- te dat de echtscheiding door onderlinge toestemming niet diende toegestaan te worden om reden de part- ijen, bij het bedingen dat zij een perceel bouwgrond voorlopig in onverdeeldheid zullen laten, nagelaten hebben dienaangaande hun wederzijdse gerechtigheden in dit onroerend goed te hebben vastgesteld, en hun wederzijdse rechten aldus niet hebben geregeld naar wens van de wet;

Overwegende dat art. 577bis § 1 en 2, bepaalt dat bij ontstentenis van overeenkomsten en van bijzondere bepalingen de eigendom van een zaak die onverdeeld aan verscheidene personen toebehoort, op die wijze geregeld wordt dat de onverdeelde aandelen worden vermoed gelijk te zijn;

Overwegende dienvolgens dat partijen wel degelijk voldaan hebben aan de wettelijke verplichtingen;

Overwegende dat al de andere voorwaarden vervuld zijn en er aanleiding is om de echtscheiding tussen partijen toe te staan;

Om deze redenen :

het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Na onderzoek van de punten in art. 284 B.W.,

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; dien- volgens doet het vonnis a quo te niet en, hervormend, staat de echtscheiding door onderlinge toestemming toe.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 11 oktober 1963.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Beeckman en Moerenhout.

Eerste advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advokaat : Mr. Snoeck.

Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Op te nemen geldsommen in een boedelbeschrijving.

De weigering de echtscheiding door onderlinge toe- stemming toe te staan op de grond, dat de verklar- ing van de echtgenoten in de inventaris geen « gerede » gelden te bezitten niet aannemelijk is, houdt geen rekening met de omstandigheid, dat de partijen eenvoudige bedienden zijn en hun verdiens- ten verbruiken. Geringe geldsommen nodig om tot het einde van de week of de maand te leven, moe- ten niet beschouwd worden als « gerede » gelden die in een inventaris moeten opgenomen worden.

D. t/ O.M.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, Verlofkamer, de dato 8 juli 1963;

Gehoord in raadkamer het verslag van de heer voorzitter, de appellanten in hun middelen en beslui- ten, en de heer Vanhoudt, eerste advocaat-generaal in

de bevestiging van zijn schriftelijke besluiten luidend « de wet laat toe »;

Overwegende dat het beroep van Declerck en van D'Hooghe tijdig en regelmatig naar de vorm werd ingesteld;

Overwegende dat appellanten de hervorming vervolgen van het vonnis a quo hetwelk de echtscheiding door onderlinge toestemming weigerde, om reden de inventaris vermeldt dat partijen geen « gerede » gelden bezitten, terwijl een dusdanige verklaring niet aanneemelijk is, zodat er derhalve geen getrouwe, volledige en rechtzinnige inventaris is geweest;

Overwegende dat partijen eenvoudige bedienden zijn die hun verdiensten verleven; dat de geringe geldsom die ieder van hen mogelijk ter beschikking had om tot het einde van de week of van de maand rond te komen, niet moet beschouwd worden als « gerede » gelden op te nemen in een inventaris; dat er dan ook geen spraak kan zijn van onvolledige en onoprechte boedelbeschrijving;

Overwegende dat aan al de andere voorwaarden voldaan werd en er aanleiding is om de echtscheiding tussen partijen toe te staan.

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935,

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; doet dienvolgens het vonnis a quo te niet, en, opnieuw wijzend, staat de echtscheiding door onderlinge toestemming toe.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

11e Kamer. — 26 september 1963.

Voorzitter : M. R. Grosemans.

Rechters : M.M. Motte en Delva.

Advokaten : Mrs. Vercruyse en Vanheghen.

Handelshuur. — Krachtens art. 3, tweede lid van de wet op de handelshuur mag de onderverhuuring niet worden toegestaan voor een langere duur dan de looptijd van de hoofdhuur. — Aan de onderhuurder kan door de nieuwe eigenaar geen huurvernieuwing worden toegestaan, welke met dit beginsel in strijd is. — Artikel 11, II, tweede lid van dezelfde wet, wijkt op dat gebied niet af van het bij art. 3, tweede lid gevestigde principe.

1. Luidens art. 3, tweede lid van de wet op de handelshuur, mag de onderverhuuring niet worden toegestaan voor « langer dan de looptijd van de hoofdhuur ». Overeenkomstig dit principe kan, ingevolge eigendomsoverdracht van het gehuurde goed, aan de onderhuurder geen stilzwijgende huurverlenging verworven zijn voor een langere looptijd dan die welke in de hoofdhuurceel werd bepaald. De vroegere eigenaar-verhuurder kon op de nieuwe eigenaar geen ruimere rechten overdragen dan die welke in de hoofdhuurceel werd bepaald. De vroegere eigenaar-verhuurder kon op de nieuwe eigenaar geen ruimere rechten overdragen dan die welke hijzelf op het goed bezat. Dit is slechts een toepassing van het adagium « nemo plus juris in alium transferre potest quam ipse habet ».
2. De beschikkingen van art. 11 van de wet op de han-

delshuur zijn enkel toepasselijk op het geval waarin de onderhuur samenvalt met de overdracht van het handelsfonds. Maar zelfs in dit geval heeft de onderhuurder slechts recht op huurhervorming indien en in de mate waarin de hoofdhuurder zelf voor de hernieuwing van de hoofdhuur in aanmerking komt.

3. Het artikel 11-II, tweede lid van meergemelde wet is geen uitzondering op, doch veelmeer een toepassing van de bij art. 3, tweede lid dezer wet gevestigde algemene regel. Art. 11-II, tweede lid waarborgt het recht op huurhervorming in hoofde van de onderhuurder, in geval de hoofdhuurder mocht hebben verzuimd de hernieuwing aan te vragen, of in geval deze aanvraag hem geweigerd werd « om redenen die hemzelf betreffen ». Dit recht van de onderhuurder op huurvernieuwing is echter ondergeschikt aan de geldigheidsduur van de hoofdhuur, zoals in art. 11-II, eerste lid impliciet bepaald.
4. Bij aankoop van het gehuurde goed door de vroegere hoofdhuurder, op een tijdstip vallend na de 15e maand vóór het einde van de hoofdhuur, d.i. na de laatstnuttige datum om de hernieuwing aan te vragen, is de onderhuurder niet meer gerechtigd de hernieuwing aan te vragen. Hij heeft immers verzuimd deze hernieuwing binnen de wettelijke termijn aan te vragen en zijn rechtstoestand werd niet gewijzigd door de omstandigheid dat de hoofdhuurder tevens eigenaar is geworden.

Vetsuypens t/ Van Trimpont.

Gelet op het op 5 april 1963 door de Heer Vrede-rechter van het kanton Halle tegensprekelijk onder partijen gevelde vonnis;

Gelet op de akte van beroep dato 9 mei 1963 betekend bij het ambt van deurwaarder Herman Bosquet, standplaats Halle;

Gelet op de besluiten van partijen;

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar de vorm, binnen de wettelijke termijn werd ingesteld en dat zijn ontvankelijkheid niet wordt betwist;

* * *

I. Draagwijdte van het geschil in beroep.

Overwegende dat het beroep strekt tot hervorming van het bestreden vonnis in zover de eerste rechter heeft beslist dat de huurovereenkomst tussen geïntimeerde en de voormalige hoofdhuurder, De Saeger, pas op 29 februari 1963 zal beëindigd zijn en dat geïntimeerde bijgevolg eerst met ingang van die datum het door hem betrokken handelshuis, gelegen te Halle, steenweg op Ninove, 37, ter beschikking zal moeten stellen van appellant;

II. Voorgaanden.

Overwegende dat bij geregistreerde overeenkomst van 22 augustus 1953 twee aanpalende handelshuizen, waaronder dit waaromtrent de huidige betwisting loopt, door de vorige eigenaar, De Koninck, overeenkomstig de wetsbepalingen op de handelshuur aan de genaamde De Saeger, hoofdhuurder ter zake, in huur werden gegeven, voor de duur van negen opeenvolgende jaren; dat blijkens artikel 2 tweede lid van de huurceel, de huurovereenkomst werd ingezet op 1 mei 1954 om van rechtswege een einde te nemen op 30 april 1963;

Overwegende dat De Saeger J. bij onderhandse overeenkomst van 1 april 1953 één dezer beide handelshuizen, en wel het kwestieuze huis, aan geïntimeerde Van Trimont Jules met ingang van 15 april 1953 in onderhuur heeft gegeven, zulks voor een duur van negen jaar;

Overwegende dat geen betwisting bestaat nopens het feit dat deze onderverhuring, zoals ze bij voormelde overeenkomst van 1 april 1953 werd afgesloten, sinds 14 april 1962 verstreken is; dat geïntimeerde evenwel het bewuste gebouw is blijven betrekken mits storting van een bedrag van 4.000 F per kwartaal in handen van de hoofdhuurder De Saeger J.;

Overwegende dat bij koopakte van 27 juli 1962, verleden door het ambt van Notaris William Maes te Halle, appellanten Vetsuypens-Van Diest, eigenaar zijn geworden van het door geïntimeerde betrokken handelshuis, steenweg op Ninove, 37, te Halle;

Overwegende dat voormalige eigenaar, De Koninck J., aan appellanten op dezelfde datum, hetzij op 27 juli 1962, een schriftelijke verklaring overhandigde, luidens dewelke noch zijn huurder De Saeger J., noch de onderhuurder, geïntimeerde Van Trimont, te gelegener tijd een aanvraag tot huurnieuwving hadden ingediend, overeenkomstig de wet op de handelshuur en dat de geldigheidsduur van het huurceel van 22 augustus 1953 bijgevolg op 30 april 1963 zou verstreken zijn;

Overwegende dat eerste appellant bij aangetekend schrijven van 28 juli 1962 hoofdhuurder De Saeger liet weten dat hij daags tevoren eigenaar was geworden van desbetreffend handelshuis en dat de huurgelden voortaan in zijn handen moesten worden uitbetaald, terwijl hij de aandacht van De Saeger erop vestigde dat het huurceel op 30 april 1963 ten einde liep en hij dus verzocht werd het huis tegen 1 mei 1963 te ontruimen; dat hij met dezelfde post, ter inlichting, aan geïntimeerde afschrift liet worden van deze brief, met verzoek het gehuurde goed tegen 1 mei 1963 ter beschikking te stellen;

Overwegende dat deze beide brieven onbeantwoord zijn gebleven;

Overwegende dat geïntimeerde op 3 oktober 1962 aan hoofdhuurder De Saeger om huurnieuwving verzocht; dat hij bij aangetekend schrijven van dezelfde datum de nieuwe eigenaars, de echtgenoten Vetsuypens, appellanten, daarvan in kennis stelde «overeenkomstig de voorschriften van art. 11-II, al. 2 van de wet op de handelshuur»;

Overwegende dat appellant hierop bij aangetekend schrijven van 20 oktober 1962 reageerde, geïntimeerde erop wijzend dat zijn aanvraag tot huurnieuwving ontijdig werd geformuleerd, daat deze aanvraag regelmatigertussen tussen de 18de en de 15de maand vóór het verstrijken van de looptijd van het hoofdhuurceel, dat is voor 30 april 1963, had moeten worden ingediend;

Overwegende dat hoofdhuurder De Saeger geïntimeerde bij brief van 24 oktober 1962 insgelijks ter kennis bracht dat het hem onmogelijk was de gevraagde huurnieuwving toe te staan, dan wanneer geïntimeerde had verzuimd deze hernieuwving te gepasten tijde aan te vragen;

Overwegende dat appellant, in deze omstandigheden, hoofdhuurder De Saeger en onderhuurder Van Trimont, geïntimeerde heeft laten dagvaarden, om te horen zeggen dat de looptijd van het hoofdhuurceel op 30 april 1963 zou verstreken zijn, en met verzoek tot ontruiming van het huis en toekenning van een bedrag wegens aangerichte huurschade;

Dat geïntimeerde Van Trimont, zijnerzijds, bij dagvaarding van 19 november 1962, betekend aan De

Saeger en aan appellanten Vetsuypens, in rechte de bekrachtiging van zijn verzoek om huurnieuwving benaarstigde;

Overwegende dat het bestreden vonnis op deze beide vorderingen uitspraak heeft gedaan; (

III. *Betwisting.*

Overwegende dat appellant terecht laat gelden dat de tussen geïntimeerde en de vroegere hoofdhuurder De Saeger afgesloten onderhuurovereenkomst sinds 30 apr. 1963 een einde heeft genomen, daar luidens artikel 3, tweede lid van de wet op de handelshuur de onderverhuring niet mag worden toegestaan «voor langer dan de looptijd van de hoofdhuur»;

Overwegende dat geïntimeerde vergeefs opwerpt dat tussen De Saeger en hemzelf, na verstrijken van de aanvankelijke onderhuurovereenkomst op 14 april 1962, krachtens artikel 14, derde lid, van dezelfde wet, een nieuwe huur voor onbepaalde duur is tot stand gekomen, waaraan slechts mits vooropzeg van achttien maanden een einde kon worden gesteld, zulks wegens het feit dat hoofdhuurder De Saeger verder zonder voorbehoud de huurprijs is blijven opstrijken;

Overwegende dat, zoals hieronder blijken zal, de stilzwijgende huurverlenging voor onbepaalde duur in geen geval kon worden toegestaan voor een langere looptijd dan die welke in het hoofdhuurceel werd bepaald;

Overwegende dat geïntimeerde, opnieuw ten onrechte, als opzegging heeft beschouwd of als zodanig heeft aangewend het voormeld schrijven waarbij appellant hem op 28 juli 1962 aankondigde dat hij daags tevoren het bewuste handelshuis had aangekocht, hem tevens herinnerde aan het verstrijken van het hoofdhuurceel op 30 april 1963 en verzocht het goed op 1 mei 1963 te willen ontruimen;

Dat de inhoud van deze brief geen twijfel overlaat nopens de bedoeling van appellant het lopende huurceel te eerbiedigen en zich het voordeel ervan ten nutte te maken, terwijl hij op dat ogenblik reeds buiten de termijn was om de bij artikel 14, derde lid, bepaalde vooropzeg van achttien maanden te betekenen;

Overwegende dat geïntimeerde dus kansloos beweert op 3 oktober 1962 tijdig de huurnieuwving te hebben aangevraagd en ter kennis gebracht van appellanten;

Overwegende dat de rechtbank de stelling van geïntimeerde, die door de eerste rechter bekrachtigd werd, evenmin bijtreden kan waar hij in artikel 11-II, tweede lid een uitzondering ziet op de algemene bij art. 3, tweede lid van de wet op de handelshuur vastgestelde regel, naar dewelke de onderhuur geen langere looptijd kan hebben dan de hoofdhuur;

Overwegende dat deze regel slechts een toepassing is van het adagium «*nemo plus*» juris in alium transferre potest quam ipse habet», waar zonder geen rechtszekerheid mogelijk is (zie Alg. Pract. Rechtsverzameling, Tw. Huur van Handelshuizen, nr. 35);

Overwegende dat geen betwisting bestaat nopens het feit dat hoofdhuurder De Saeger verzuimd heeft overeenkomstig art. 14, eerste lid, tussen de achttiende en vijftiende maand voor 30 april 1963, datum waarop zijn huurceel van rechtswege ten einde liep, de huurnieuwving aan te vragen; dat de hoofdhuur sindsdien verstreken is, waardoor de rechtsband tussen hoofdhuurder De Saeger en geïntimeerde is weggefallen, zodat laatstgenoemde van diezelfde datum af beroofd werd van medecontractant;

Overwegende dat de door De Saeger aan geïntimeerde toegestane huur, ook al werd die na 14 april 1962 voor onbepaalde duur voortgezet, onbetwistbaar onder de bij artikel 3, tweede lid opgelegde beperking viel, met

dien verstande dat de onbepaalde duur in casu de looptijd van de hoofdhuur niet overschrijden kon;

* * *

Overwegende dat het zozegde uitzonderingsargument dat geïntimeerde in art. 11, II, tweede lid meent te ontdekken niet dienend ter zake is, aangezien deze wetsbepaling op de onderhavige contractuele verhouding niet toepasselijk is;

Overwegende inderdaad dat, blijkens de tekst zelf van de tussen De Saeger en geïntimeerde afgesloten overeenkomst van 1 april 1953, de onderhuur enkel betrekking had op het te Halle, 37, steenweg op Ninove gelegen gebouw en niet op het daarin uitgebete handelsfonds; dat hieromtrent onder partijen eensgezindheid bestaat;

Overwegende dat artikel 11 van de wet op de handelshuur de in specie niet verwezenlijkte hypothese beoogt waarin de onderhuur samenvalt met de overdracht van de handelszaak; dat luidens art. 11, II, eerste lid, de onderhuurder in dat geval recht heeft op de hernieuwing van zijn huur « indien en in de mate waarin de hoofdhuurder zelf de hernieuwing van de hoofdhuur verkrijgt », d.w.z. zelf voor deze hernieuwing in aanmerking komt;

dat art. 11, II, tweede lid, het recht op huurvernieuwing in hoofde van de onderhuurder waarborgt, in geval de hoofdhuurder mocht hebben verzuimd de hernieuwing aan te vragen of in geval deze aanvraag hem geweigerd werd « om redenen die hem alleen betreffen », wat niet beduiden wil dat het recht van de onderhuurder ook in deze gevallen niet is ondergeschikt aan de contractuele geldigheidsduur van de hoofdhuur, zoals in art. 11, II, eerste lid impliciet bepaald;

Overwegende dat deze zienswijze bovendien steun vindt in de parlementaire bescheiden;

Overwegende dat meer bepaald het geval van de aankoop van het gehuurde goed door de vroegere hoofdhuurder, op een tijdstip vallend na de vijftiende maand vóór het einde van de hoofdhuur, dus na de laatst nuttige datum om de huurvernieuwing aan te vragen, tijdens de wetgevende besprekingen in overweging werd genomen; dat door de Voorzitter der Senaatskommissie van Justitie bij deze gelegenheid werd verduidelijkt dat de onderhuurder in dergelijk geval inderdaad zijn recht op huurvernieuwing had verbeurd, daar hij de hernieuwing niet binnen de wettelijke termijn had aangevraagd en dat zijn rechtstoestand op dat stuk niet was gewijzigd door de omstandigheid dat de hoofdhuurder tevens eigenaar was geworden (Parl. Bescheid. Senaat, zitting 9 juni 1955; Paternostre W., Baux Commerciaux, commentaire de la loi du 29 juin 1955, modifiant celle du 30 avril 1951, Bruxelles 1955, p. 32);

Overwegende derhalve dat, ook in de onderstelling dat art. 11, II, tweede lid, ter zake toepasselijk was — quod non —, deze beschikking geenszins de draagwijdte heeft die geïntimeerde haar ter wille van zijn betoog toekent, vermits art. 11, II, tweede lid, in plaats van een uitzondering, een duidelijke toepassing is van het bij art. 3, tweede lid gehuldigde beginsel;

Overwegende dat het beroep dus gegrond is;

Om deze redenen,

De rechtbank,
Rechtdoende op tegenspraak in graad van beroep;

Gelet op artikelen 4, 37 tot 41 van de wet van 15 juni 1935;

Alle andere of tegenstrijdige besluiten als ongegrond van de hand wijzend, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;

Doet het bestreden vonnis te niet, in zover de eerste rechter heeft beslist dat de verhuring ten opzichte van Van Trimpont pas een einde zal nemen tegen 29 februari 1964 en laatstgenoemde uit dien hoofde heeft veroordeeld het kwestieuze handelshuis eerst tegen die datum te ontruimen;

En opnieuw rechtdoende,

Zegt dat de oorspronkelijke door geïntimeerde Van Trimpont ingestelde vordering tot huurverlenging ontvankelijk doch niet gegrond was;

Zegt dat de vordering van appellanten ontvankelijk en gegrond was, dientengevolge,

Veroordeelt geïntimeerde tot ontruiming van het kwestieuze huis, gelegen te Halle, steenweg 07, Ninove, 37, binnen de twee maanden na de betekening van dit vonnis;

En bij gebreke zulks te doen,

Machtigt appellanten van nu af aan om geïntimeerde, met al degenen die zich uit zijnen hoofde in het verhuurde goed zouden bevinden, samen met hun meubelen en andere welkdanige voorwerpen, te laten uitdrijven en op de openbare weg stellen, ten verzoeken van de daartoe aangezochte deurwaarder;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide aanleggen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

(zetelend in graad van beroep)

13 december 1963.

Voorzitter : M. L. Driessen.

Rechters : M.M. L. Meers en J. Michiels.

Advokaten : Mrs. Panier en Kindermans.

Verzekering. — Bromfiets dient beschouwd als motorrijtuig.

Wanneer een verzekerde een auto Taurus, die hij bezit, verkoopt en een bromfiets aanschaft, die hij bij dezelfde verzekering declareert, bestaat er geen aanleiding een nieuwe polis op te stellen en is de bromfiets normaal ingevolge de eerste polis verzekerd.

Nulens t./ N.V. De Vaderlandse.

Gezien de stukken van het geding en namelijk de uitvoerbare uitgifte van het bestreden vonnis op tegenspraak gewezen, door de heer Vrederechter van het kanton Borgloon, in datum van veertien juni 1963, alsmede de akte van beroep van deurwaarder Louis Mertens te Antwerpen, in datum van negentien juni 1963;

Overwegende dat het beroep tijdig en in de voorgeschreven vormen werd ingesteld en dat de ontvankelijkheid ervan niet wordt betwist;

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte de eis van beroepene — oorspronkelijke aanlegster — inwilligde;

Overwegende dat een bromfiets ongetwijfeld moet aangezien worden als een « motorrijtuig », zoals bedoeld in artikel 34 der algemene voorwaarden van de polis Nr. 31-1914 en in het bijvoegsel van 31 oktober 1961 aan die polis;

Overwegende dat het eveneens vaststaat en niet wordt tegengesproken dat beroeper op het ogenblik van het afsluiten van het contract Nr. 37-1324 van zijn bromfiets Flandria, geen ander voertuig bezat, in vervanging van zijn verkochte auto Taunus; — dat beroeper bijgevolg in feite het voertuig dat zijn vroegere auto verving bij beroepene heeft verzekerd;

Overwegende dat in deze omstandigheden de betwisting tussen partijen er enkel op neerkomt te weten of beroeper, door zijn bromfiets ter dekking aan te bieden bij beroepene al dan niet voldaan heeft aan zijn verplichting om aan de maatschappij mede te delen dat hij een ander motorrijtuig in het verkeer bracht;

Overwegende dat niet wordt beweerd dat deze mededeling waartoe beroeper kontractueel gehouden was aan bepaalde vormvereisten onderworpen was, of dat, meer in het bijzonder, deze mededeling uitdrukkelijk moest verwijzen naar de oorspronkelijke polis, die werd geschorst, wegens verkoop van een vorig voertuig;

Overwegende dat anderzijds beroepene verzekeerder over voldoende middelen en dienst beschikt om zonder veel moeite na te gaan of een verzekeringsvoorstel verband houdt met een of dezelfde verzekerde bestaande polis; — dat zulks in casu des te gemakkelijker was, daar beide contracten door bemiddeling van dezelfde agent werden afgesloten;

Overwegende dienvolgens dat het feit dat voor de bromfiets een nieuw contract werd opgesteld in plaats van een bijvoegsel aan de geschorste polis, eerder te wijten is aan beroepene of haar agenten dan aan beroeper, bij wie trouwens geen enkele bijzondere kennis, in zake verzekeringen dient te worden verondersteld;

Overwegende dat het beroep dan ook gegrond voorkomt;

Gezien artikelen 2, 50 tot 37 en 41 der Wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen:

De Rechtbank, zetelend in graad van beroep, en wijzend op tegenspraak:

Verklaart het beroep ontvankelijk en tevens gegrond;

Doet het bestreden vonnis teniet, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart de eis ongegrond;

Wijst beroepene af en veroordeelt haar tot de kosten, zo in eerste aanleg als in beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

Kortgeding. — 27 juli 1963.

Voorzitter: M. Van Hove.

Advokaten: Mrs. F. Van Belle en A. De Decker.

Kortgeding. — Niet mogelijk waar geen vordering ten principale kan worden ingeleid.

Behoudens andersluidende wetsbepaling is daar waar geen vordering ten principale kan worden ingeleid geen kortgeding mogelijk.

Dit is het geval voor een vordering, die rechtstreeks beoogt het beschikkingsrecht van een eigenaar tijdelijk te doen opheffen.

Bij niet ontvankelijkheid van de hoofdeis moet ook de wedereis onontvankelijk worden verklaard.

De Sutter t/ De Ganck-Coupé.

Overwegende dat de eis ertoe strekt, bij onverwijld spoed aan de verweerders verbod te doen opleggen een onroerend goed, gelegen te Gentbrugge, aan de Klinckaertstraat nr. 9, te vervreemden of met zakelijke rechten te bezwaren; dat de verweerders op tegeneis de aanstelling van een deskundige nastreven;

I. Omtrent de hoofdeis:

Overwegende dat, behoudens andersluidende wetsbepaling, geen kortgeding mogelijk is daar waar geen vordering ten principale kan worden ingeleid;

Overwegende dat, indien weliswaar in het stellig recht tal van beperkingen van het eigendomsrecht voorkomen, terwijl een conventionele beperking van hetzelfde recht en bepaalde clausules van onvervreemdbaarheid in zake schenkingen en testamenten mogelijk zijn, het nochtans geen twijfel lijdt dat, bij ontstentenis van enige wetsbepaling op het stuk, een vordering die rechtstreeks beoogt het beschikkingsrecht van een eigenaar tijdelijk te doen opheffen vóór de burgerlijke rechter niet ontvankelijk dient te worden verklaard; dat dus ook aan het onderhavig kortgeding iedere rechtsgrond ontbreekt;

II. Omtrent de tegeneis:

Overwegende dat, nu de hoofdeis onontvankelijk voorkomt, de tegeneis eveneens voor onontvankelijk moet worden verklaard;

III. Omtrent de kosten:

Overwegende dat, nu beide partijen wederzijds in hun vorderingen bezwijken, er aanleiding toe bestaat de kosten gevallen op het kortgeding te compenseren;

Om deze redenen:

Rechtdoende bij wijze van dringende en voorlopige voorziening, tegelijk over de eis en over de tegenactie, Verklaaren de partijen niet-ontvankelijk in hun vorderingen;

Compenseren de kosten gevallen op het kort geding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

(zetelend in graad van beroep)

1e Kamer. — 25 november 1963.

Voorzitter: M. Périlleux.

Rechters: M.M. Strauven en Jans.

Advokaten: Mrs. Warnants en Kranzen.

Aansprakelijkheid der gemeente. — Burgemeester die maatregel neemt met het oog op de veiligheid van de openbare weg. — Orgaan van de gemeente. — Delegatie van bevoegdheid aan schepenen. — Aanstasting van eigendomsrecht. — Schadevergoeding.

Wanneer een burgemeester in de uitoefening van zijn politionele bevoegdheid een maatregel neemt met het oog op de veiligheid van doorgang in de straten, handelt hij als orgaan van de gemeente en is elke fout, die in verband met deze politionele opdracht begaan wordt, van aard de verantwoordelijkheid van de gemeente in het gedrang te brengen.

In dit geval dient de burgemeester niet aange-

zien als vertegenwoordiger van het centraal gezag.

Wanneer een burgemeester zijn politionele bevoegdheid heeft afgevaardigd aan een schepen verandert zulks niets aan de aansprakelijkheid van de gemeente, zelfs wanneer, naar administratief recht, de afvaardiging niet regelmatig zou geschied zijn.

Het wegnemen van een afsluiting en het aanleggen van buizen voor waterleiding op een stuk grond, dat nog private eigendom is, ingevolge politiebevel van de burgemeester of van de afgevaardigde schepen, vormt een onrechtmatige daad waarvoor de gemeente vergoeding verschuldigd is.

Deckers t/ Gemeente Zonhoven.

Overwegende dat het beroep beantwoordt aan de vereisten der wet en de ontvankelijkheid er van niet wordt betwist; dat er ook geen elementen aanwezig zijn van aard om in dit verband, van ambtswege door de rechtbank te worden weerhouden;

Overwegende dat de vordering van beroeper, oor spronkelijke aanlegger, de veroordeling beoogt van verweerster, huidige geïntimeerde, tot:

1. - betaling van een schadevergoeding van 3.000,— F wegens wederrechtelijke wegneming van een afsluiting op zijn eigendom, gelegen te Zonhoven aan de Roosterkensweg, ter plaatse « Timmersveld », kadastraal gekend sectie B nr. 306/m;

2. - ruiming van de waterleiding over een gedeelte van voormeld perceel aangebracht;

Overwegende dat de eis, door het vonnis a quo, als niet ontvankelijk werd afgewezen, op grond van de overweging dat, waar de afsluiting weggenomen werd op last van de burgemeester, handelend als hoofd van de plaatselijke politie op administratief plan, zulk optreden de gemeente als zodanig niet bindt; dat waar het in feite bovendien de schepen Hendrickx is geweest die daartoe bevel had gegeven, het niet bekend is dat er delegatie van ambtsbevoegdheid daaromtrent zou zijn gegeven en de hogere instantie daarvan niet werd verwittigd; dat wat de waterleiding betreft, het bewijs niet geleverd werd dat deze op last van de gemeente werd geplaatst;

Overwegende dat de eis, zoals ingeleid door beroeper, wel als ontvankelijk dient te worden aangezien;

Overwegende dat immers in zake niet betwist wordt dat bij toepassing van art. 90 der gemeentewet met het oog op de naleving der voorschriften vervat in art. 551/4 van het strafwetboek, op bevel van de burgemeester, in huidig geval een schepene, de afsluiting door beroeper aangebracht werd weggeruimd door personeel van geïntimeerde;

Dat wanneer de burgemeester als dusdanig optreedt, dus in zijn politionele bevoegdheid, hij niet uiteraard moet aangezien worden als optredende als vertegenwoordiger van het centraal gezag; dat waar hij, gelijk ter zake een daad stelt, verband houdende met een bevoegdheid, eigen aan de gemeentelijke instanties, hij als orgaan van de gemeente moet worden beschouwd en niet als orgaan van het centraal bestuur;

Dat immers het feit dat de burgemeester door het centraal gezag wordt benoemd niet omvat dat hij, in alle omstandigheden, de hoedanigheid van afgevaardigde of orgaan van dat centraal bestuur bezit en ditzelve door zijn foutieve gedragingen bindt; (arrest Hof van Verbreking 21 oktober 1954 T. 1955 blz. 56.)

Overwegende dat wanneer de burgemeester een maatregel neemt met het oog op de veiligheid van doorgang in de straten, hij als orgaan van de gemeente optreedt en derhalve elke fout, die in verband met de

ze politionele opdracht begaan wordt, van aard is om de verantwoordelijkheid van de gemeente in het gedrang te brengen (Hof van Verbreking arrest 16 nov. 1957 Pas. 1 - 264 - zie ook Rev. Crit. Jurisprud. 1958 page 130 bemerkning A. Butgenbach);

Overwegende dat uit het strafrechtelijk onderzoek, ingevolge klacht van beroeper, zaak evenwel zonder gevolg geklasseerd, dat in afschrift door beroeper bij de bundel wordt gevoegd en waarvan de gegevens door geïntimeerde niet worden betwist, gebleken is dat niet de burgemeester van de gemeente Zonhoven in persoon, doch wel de schepen Hendrickx de gewraakte maatregel heeft getroffen;

Overwegende dat de omstandigheid of nu gezegde schepen al dan niet regelmatige afvaardiging daartoe ontvangen heeft, geen de minste weerslag heeft op de ontvankelijkheid van de vordering van beroeper;

Dat uit de besluiten blijkt dat de gemeente niet betwist dat schepen Hendrickx optrad in vervanging van de burgemeester en zij de getroffen maatregel beschouwt als genomen door de burgemeester;

Overwegende dat de feitelijke omstandigheden aanleiding tot de vordering de volgende zijn: beroeper zou een hem toebehorende eigendom, gelegen te Zonhoven, ter plaatse Timmersveld, verkaveld hebben, jaren terug met stilzwijgende instemming van geïntimeerde en zonder voorwaarden daartoe hem bijzonder opgelegd; hiervoor heeft hij een straat, bedekt met bergkiezel, aangelegd, achteraf genaamd Roosterkensweg, die uitgaat op de samenvloeiing van de verbindingsweg en de Beskonsstraat, verschillende percelen zijn door hem verkocht geworden aan liefhebbers die van geïntimeerde toelating hebben bekomen om er een woning op te trekken; volgens een in de bundel van geïntimeerde berustend plan, opgemaakt door de meetkundige schatter Nelissen in dato 2 december 1961 zouden er reeds een achttal woningen opgericht zijn; de grondschotel van de straat is nog steeds eigendom van beroeper, nog niet overgenomen door geïntimeerde, doch is opengeseld voor het verkeer; bewuste straat ligt kadastraal gezien op de percelen sectie B nr. 330 b en 306 m; zij heeft een gezamenlijke lengte van 258,50 M en een ongelijke breedte variërende te beginnen vanaf de aansluiting met de Breskensstraat van 15 M tot 11,70 M en 9,30 M; het voorgelegde plan voorziet ten einde rechttrekking tot 12 M de inname van kleine delen van de aanpalende percelen van andere eigenaars en de grondschotel van de straat, eigendom van beroeper; aan de kant van het perceel 307 a - kadastraal ingeschreven te name van Baeten-Broux, maakt het perceel 306 m van beroeper een uitsprong in de vorm van een driehoek met een basisbreedte van 6,10 m langs het perceel nr. 308 a deel van Nulens-Vanherck en een lengte van ongeveer 50 M; het is op de verlenging van de grenslijn langs de straatkant van de verschillende percelen nr. 308 a deel van Reckmans-Nulens-Claes en Nulens-Vanherck dat beroeper een afsluiting van prikkeldraad heeft geplaatst, bij zoverre dat hij aan de kant van het perceel nr. 507 a (Baeten-Broux) nog een strook grond van ongelijke afmetingen bezit, die feitelijk niet voor de normale breedte, zij het van 9,30 M, zoals de breedte van de straat thans is zij het van 12 M zoals de gemeente ze schijnt te willen in de toekomst, in aanmerking komt;

Overwegende dat de gemeente foutief redeneert wanneer zij vooruitzet dat bewuste kleine inham of driehoek door het openstellen van de straat, meteen ook, zonder meer, deel uitmaakt van de openbare weg;

Dat immers dit onregelmatig stuk, dat buiten de normale lijn van de straat ligt, niet noodwendig tot

deze moest behoren, doch in feite een restant is van een groter perceel dat aan die kant van de straat, nog privative eigendom blijft van beroeper en niet zoals het overige gedeelte van perceel nr. 306 m door beroeper voor publiek gebruik werd vrijgegeven ;

Dat waar hij dit stuk langs de straatzijde heeft afgesloten met draad en palen, hij eenvoudig van zijn goed recht heeft gebruik gemaakt ;

Dat wanneer geïntimeerde absoluut wil dat deze strook in haar geheel bij de straat worde opgenomen in haar huidige ligging en breedte of voor een eventuele verbreding, zij de nodige overeenkomst met beroeper maar heeft af te sluiten of desgevallend tot oenteigening dient over te gaan ;

Dat waar gezegd afsluiting niet als een belemmering van het verkeer op de Roosterkensweg kan beschouwd worden, belemmering waarop het art. 551/4° doelt en die voor de gewraakte maatregel werd ingeroepen, aangenomen moet worden dat de afsluiting wederrechtelijk werd weggenomen.

Dat het inderdaad er alle schijn van heeft dat geïntimeerde, door tussenkomst van schepen Hendrickx, eigenmachtig en administratief is opgetreden om te vermijden dat een mogelijke vrijspraak bij een eventuele strafvervolgung, die dan toch op grond van de beweerde overtreding van art. 551/4, door geïntimeerde of de burgemeester had kunnen uitgelokt worden, na opstellen van een proces-verbaal, elke aktie opzichtsens beroeper zou wegvallen ;

Overwegende dat beroeper voorzeker schade heeft opgelopen door de gewraakte maatregel ; dat de gevorderde schadevergoeding van 3.000,— F overdreven voorkomt in zijn raming ;

Dat rekening gehouden met een afstand van ongeveer 50 M deze op basis van materialen en kosten van plaatsing gevoelig op 750,— F kan worden gesteld ;

Overwegende dat voor wat het tweede onderdeel van de eis nopens de waterleiding betreft, uit de door beroeper, in afschrift of fotokopij, bijgebrachte briefwisseling van de Nationale Maatschappij der Waterleidingen met geïntimeerde, zo over de algemeenheid der uitbreidingswerken voor de leidingen, als voor de aansluiting van het huis Bellefroid op de waterleiding, dit juist over de kwestige driehoek, het genoegzaam blijkt, dat het al, wel degelijk op last en verantwoordelijkheid van geïntimeerde, heeft plaatsgevonden ;

Dat dit bijzonder zeer duidelijk tot uiting komt in het antwoord van geïntimeerde dd. 5 december 1961 op het schrijven van 27 november 1961 van de Nationale Maatschappij ;

Overwegende dat de eis tot wegruiming van de aangebrachte buizen, buiten het normale weglyk van perceel nr. 306 m, bij gebrek aan voorafgaandelijk gevraagde toestemming van en akkoord vanwege beroeper, als gegrond voorkomt ;

Gelet op de voorschriften van de art. 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935, welke werden nageleefd ;

Om deze redenen :

De Rechtbank, zetelende in graad van beroep, de zetel regelmatig samengesteld zijnde, statuerende op tegenspraak, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond ;

Dienvolgens doet het bestreden vonnis teniet en doende wat de eerste rechter had moeten doen, verklaart de oorspronkelijke eis ontvankelijk en gegrond ;

Dienvolgens veroordeelt geïntimeerde, onder afwijzing van het meer gevraagde, aan beroeper te betalen

ten titel van schadevergoeding wegens wederrechtelijke wegruiming van afsluiting de som van zeventienhonderd vijftig frank (750,— F), verhoogd met de gerechtelijke intresten ;

Veroordeelt geïntimeerde tot verwijdering van de op perceel nr. 306 m aangebrachte waterleidingen in zoverre zij buiten de 9,30 M breedte van de Roosterkensweg, kant van het perceel nr. 307 a zijn aangebracht, met recht van beroeper daartoe zelf over te gaan, bij gebreke door geïntimeerde dit uit te voeren binnen de acht dagen van een haar hiertoe regelmatig gegeven aanmaning ;

Veroordeelt geïntimeerde tot de gerechtskosten van beide aanleggen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer. — 5 december 1963.

Voorzitter : M. Aug. Taevernier.

Rechters : M.M. L. Aelterman en J. d'Udekem d'Acoz.

Referendaris : M. A. Van Hauwermeiren.

Advokaten : Mrs. Vande Velde, De Sutter en E. Sneyers.

Failissement. — Schuldvergelijking. — Rekening-courant.

De schuldvergelijking bij faillissement is uitgesloten; art. 445 van de Wet op de faillissementen is echter niet toepasselijk op de wettelijke schuldvergelijking die bestond vóór het faillissement, d.w.z. indien beide schulden effen, opeisbaar en vervangbaar zijn. Waar deze voorwaarden niet bestonden vóór het faillissement is het niet mogelijk de schuldvergelijking toe te passen NA het faillissement.

Schuldvergelijking kan wél toegepast worden in geval van bestaan van een rekening-courant.

Men mag echter de rekening-courant niet verwarren met de inschrijving in het grootboek per debet en krediet.

Curatoren failliet Dhooge t./
Marine and Animal By-Products Corp.

Gezien de dagvaarding van 28 november 1962 en de andere stukken ;

Gehoord de heer rechter-commissaris in zijn verslag ;

Overwegende dat de vordering voor doel heeft de verweerster « de vennootschap in rechte of in feite Marine and Animal By-Products Corporation » (U.S.A.) te doen veroordelen tot het betalen van :

1° 516.000 Belgisch frank of om het even welke andere som gelijk in Belgische frank op de dag der betaling, aan de hoogste koers, aan 10.330 dollar, zijnde : de vergoeding door Engelse arbiters vastgesteld op 26-3-1963, voor verbreking van een koop-verkoopcontract door de verkoopster, de verwerende vennootschap Marine and Animal By-Products Corporation ;

2° de kosten van boven vermelde arbitrage zijnde £ 41.11.6 hetzij .150 Belgische frank of een andere som in Belgische frank gelijk aan £ 41.11.6 aan de hoogste koers op de dag der betaling ;

Overwegende dat die schuld niet betwist wordt ;

Overwegende echter dat de verweerster een tegeneis indient, groot 18.300 \$, zijnde de som die verschuldigd is door Dhooge Gebroeders aan de verweerster uit hoofde van vergoeding wegens verbreking door de firma

Dhooge tengevolge van het faillissement, van een contract van koop-verkoop;

Overwegende dat ook die schuld door de curatoren niet betwist wordt;

Overwegende dat de curatoren voorhouden dat de compensatie inzake faillissement niet gebeuren mag; zodat zij de door hen gevorderde sommen mogen eisen, terwijl de schuldvordering van de vennootschap *Maritime and Animal By-Products Corporation*, zijnde 18.300 \$, slechts op de lijst der gewone schuldvorderingen van het faillissement mag opgeschreven worden;

Overwegende dat de verweerster echter beweert dat er een rekening-courant bestond tussen de partijen, en verklaart dat de slotrekening de volgende zou moeten zijn;

In voordeel van het faillissement Dhooge Gebr.	10.300 \$
In voordeel van verweerster	18.300 \$

verschil	7.970 \$
Of in Belgische frank :	498.000 F
verminderd met de tegenwaarde van 41.11.6 £	6.150 F
	491.850 F

Overwegende dat zulks natuurlijk veronderstelt dat er wél werkelijk een rekening-courant bestond tussen partijen;

Overwegende dat er een rekening-courant bestaat wanneer twee handelaars de verrichtingen niet aanzien als afzonderlijke zaken die aan hun eigen rechtsregelen onderworpen blijven, maar akkoord gaan om die verrichtingen te beschouwen als abstracte posten van actief en passief, van krediet en debet, en om de regeling ervan te sluiten met een uiteindelijk saldo;

Overwegende dat, om het bestaan en de aard van een rekening-courant vast te stellen, de Rechtbank de inzichten der partijen dient te onderzoeken;

Overwegende dat er dient bewezen dat de partijen hebben willen werken volgens de principes van de rekening-courant; dat weliswaar een vermoeden zou kunnen spruiten uit de materiële vorm van de boekhoudingen, maar dat deze vorm in zake niet beslissend is; dat de partijen geen voorafgaandelijk akkoord betreffende een rekening-courant hebben vastgelegd;

Overwegende dat het contract van rekening-courant niet mag verward worden met de eenvoudige rekening van « debiet en krediet », waarvan de materiële vorm dezelfde kan zijn als deze van de rekening-courant (zie H.R. Luik, 25 november 1920, Jur. Liège 1921-47, L. Fredericq T. IX, blz. 225); dat er namelijk in zake nooit beslist werd tussen partijen dat ieder der verkopen slechts zou betaald worden na het sluiten en op het einde van de rekening-courant, noch dat ieder contract zijn eigenschappen en zijn eigen karakter zou verliezen, noch dat er telkens bij iedere verrichting schuldvernieuwing zou bestaan;

Overwegende dat de verweerster ook niet kan beweren dat de beide verplichtingen een zelfde oorzaak bezaten, noch het synallagmatisch karakter van die verplichtingen kan inroepen (opus citatum T. VII, blz. 176 - 177);

Overwegende dat de aard der verrichtingen insgelijks de rekening-courant uitsluit, vermits er niet geloofend wordt dat iedere levering tussen de partijen geschiedde mits voorafgaande betaling, t.t.z. levering van de koopwaar tegen documenten;

Overwegende dat de verweerster beweert dat de rekening-courant zou spruiten uit de bewoordingen van het contract type *London Cattle Food Trade Association*; dat dit contract echter geen gewag maakt van

een rekening-courant, doch slechts beschikt dat bij faillissement de lopende contracten worden gesloten (closed); dat die « sluiting » slechts zou gebeuren voor iedere verkoop in het bijzonder, en in ieder geval na het uitspreken van het faillissement, zodat de rechtsregel dat de compensatie uitgesloten is na het faillissement hier eveneens dient toegepast;

Overwegende dat de verweerster nog voorhoudt dat art. 1291 al. 2 van het B.W. de schuldvergelijking toelaat voor niet betwiste verplichtingen tot leveringen van granen en waren, waarvan de prijs door de officiële marktberichten wordt bepaald; wat in casu het geval zou zijn; en dat ook art. 450 van de Wet op de faillissementen zou toepasselijk zijn;

Overwegende dat de schuldvergelijking in zake faillissementen beheerd wordt door de volgende principes :

1. art. 445 van de Wet op de faillissementen is niet toepasselijk op de wettelijke schuldvergelijking (Brussel 31-10-1905, Pas. 1906, II, 181; Cassatie Fr., 18 juni 1900 D.P. 1900-1-513);

2. de wettelijke compensatie gebeurt automatisch krachtens de wet, indien de twee schulden effen en eisbaar zijn; (ook « vervangbaar », wat art. 1291 in zake zagezegd zou toelaten);

3. na het faillissement echter is het vaststellen van de wettelijke compensatie onmogelijk, indien de bestaande schulden niet effen (liquides) en eisbaar (exigibles) waren vóór het faillissement art. 1298 van het B.W. beschikt wanneer ze de belangen van derden zou schaden; deze derden (de andere schuldeisers van het faillissement) zouden schade lijden indien de schuldvergelijking door het faillissement kon verwekt worden;

Overwegende b.v.b. dat beide schulden niet effen en opeisbaar waren wanneer de partijen vóór het faillissement niet akkoord waren nopens het bestaan der schulden, en wanneer de Rechtbank slechts nopens dit bestaan beslist na het faillissement;

Overwegende dat na het faillissement, de wettelijke compensatie dus onmogelijk is, indien aan een der schuldverordeningen één der bovengemelde hoedanigheden ontbrak (opeisbaarheid, effenverklaring, vervangbaarheid); dat indien deze drie voorwaarden slechts tot stand komen na het faillissement is de schuldvergelijking onmogelijk;

Overwegende dat er toepassing dient gemaakt van deze principes op het huidige geval, en dus moet onderzocht worden of de schuldvordering van de verweerster, eiseres op tegeneis, de vennootschap *Marine and Animal By-Products Corporation*, effen en opeisbaar was;

Overwegende dat het faillissement dagtekent van 29 juni 1961;

Overwegende dat de « debit note » vanwege deze vennootschap slechts dagtekent van de 10-8-1961, en slaat op de wan-uitvoering van een levering die had moeten geschieden van juli tot december 1961; zodat niet alleen de vergoeding niet geëist was vóór 10-8-1961 maar dat het recht op die vergoeding niet eens bestond op de datum van het faillissement; dat de vennootschap *Marine and Animal By-Products Corporation* dus eigenmachtig na het faillissement de vergoeding oplegt, vordert en in rekening brengt, ja zelfs voorbarig vermits de termijn voor de levering nog niet verstreken was, in ieder geval tengevolge van en dus na het faillissement, dat er zelfs nog een scheidsrechterlijke beslissing nodig was om het bedrag der schuld te bepalen; dat de wettelijke schuldvergelijking dus niet tot stand is gekomen vóór het faillissement, en dat zij niet meer mogelijk is na het faillissement;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpen de;

Veroordeelt de verweerster tot het betalen aan de eisers qq. de tegenwaarde in Belgische frank aan de hoogste koers op de dag der betaling van 10.330 U.S. \$ meer insgelijks de tegenwaarde in Belgische frank aan de hoogste koers van £ 41.11.6 met de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding, voorlopig begroot op 1055 F, registratie- en expeditierechten niet inbegrepen;

Vonnissende nopens het indienen der schuldvordering: Zegt voor recht dat de verweerster zal ingeschreven worden in het gewoon passief van het faillissement Dhooge Gebroeders voor de tegenwaarde in Belgische frank van 18.300 U.S. \$;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs elk verhaal en zonder borg.

VREDEGERECHT TE SINT-TRUIDEN

21 mei 1963.

Rechter: M. A. Roelandts.

Advokaten: Mrs. Aerts, loco Knapen en Stas.

1. **Getuige in burgerlijke zaken en in zaken van koop-handel. — Wraking als getuige van de aangestelde van een der procespartijen.**

2. **Onrechtmatige daad. — Gevolgen van een niet strafbare op een privaat eigendom begane inbreuk op het verkeersreglement.**

1. *Is gegrond de wraking als getuige van de aangestelde van een der procespartijen, aangestelde die verantwoordelijk zou zijn voor het veroorzaken van de schade, waarvoor zijn werkgever tot vergoeding is aangesproken.*

2. *Een op een privaat eigendom gebeurde en daardoor niet strafbare inbreuk op het verkeersreglement heft de burgerlijke aansprakelijkheid niet op, daar het niet naleven van de gewone verkeersvoorschriften als een onvoorzichtigheid te beschouwen is.*

Sacré t./ Moors.

Gelet op ons tussenvonnissen, dd. 12 maart 1963, een getuigenverhoor bevelend;

Gelet op het daaropvolgend getuigenverhoor;

Overwegende dat verweerder de door eiser voorgebrachte getuige wraakt;

Overwegende dat de Rechtbank de wrakingsgronden vermeld in art. 283 W.B.R. souverain beoordeelt, rekening houdend met de feitelijke omstandigheden (cfr. Van Lennep, Burgerlijk Procesrecht Deel II, pag. 274 - nr. 454);

Overwegende dat « Aux termes de l'art. 283 C.P.C. sont reprochables tous témoins qui pourraient être intéressés directement ou indirectement à l'issue du procès. Doit être admis le reproche dirigé contre le préposé du défendeur, lorsque le demandeur lui impute la responsabilité de l'accident à raison des fautes qu'il aurait commises. Quelle que soit son indépendance vis-à-vis de son commettant, ce préposé a un intérêt moral à déposer de manière à ce que aucune faute ne puisse être retenue à sa charge. (Civ. Bruxel-

les, 11 juli 1949, Rev. Gén. Ass. Resp. 4564; Van Lennep « Burgerlijk Procesrecht », Deel II, p. 252 in fine); »

Overwegende dat a fortiori de aangestelde van aanlegger, zooals in casu, er een moreel belang bij heeft derwijze te getuigen dat hem geen de minste fout kan worden ten laste gelegd en hij derhalve als geen onafhankelijk persoon kan optreden; dat daaruit voldoende gebleken is, dat de wraking in casu terecht gedaan werd, — dat alzo de getuigenis vervalt en geen bewijskracht zal hebben; — dat dienvolgens de kosten van getuigenverhoor nutteloos door eiser gedaan werden en dienvolgens te zijne laste dienen gelegd;

Overwegende anderzijds dat uit de nota van eerste gedaagde is gebleken dat hij aan het achteruitrijden was toen het voertuig van aanlegger achter hem passeerde en dat hij alzo verrast geweest is en zijn achterwaartse beweging niet heeft kunnen stoppen, alzo in botsing komende met de camion van eiser;

Overwegende dat het uitvoeren van een achterwaartse beweging een manoeuvre is in de zin van art. 17, lid 1 van het Algemeen Verkeersreglement; (Cas. 4 november 1959, R.W. 1960-1961, kol. 524);

Dat genoemd artikel 17, lid 1, bepaaldelijk voorziet dat de bestuurder die een manoeuvre wil uitvoeren de andere bestuurders moet laten voorgaan, en dat hij slechts mag verder rijden indien hij zulks, gelet op de plaats, de verwijdering en de snelheid van de andere bestuurders, kan doen zonder gevaar voor ongevallen; (art. 17bis W.C.);

Overwegende dat eerste gedaagde derhalve de voorschriften van art. 17 en 17bis niet heeft nageleefd;

Overwegende echter dat de feiten zich hebben voorgedaan op de privaateigendom van de fruitcentrale en de verkeersovertreding er als strafbare daad onbestaande is; dat echter het niet naleven der gewone voorschriften van de wegcode als een onvoorzichtigheid wordt beschouwd, die wel burgerlijke aansprakelijkheid kan medebrengen;

Dat eerste verweerder in het licht van deze beschouwingen wel verantwoordelijk dient gesteld voor de schadelijke gevolgen van de door hem begane fout;

Overwegende dat bovendien de ganse aansprakelijkheid ten laste van eerste gedaagde dient gelegd rekening houdend met bovengenoemde beschouwingen alsook met de aard en de plaats van de aangerichte schade aan het voertuig van eiser, waaruit blijkt dat deze laatste zeer dicht of achter het voertuig van eerste verweerder was op het ogenblik dat deze achteruit reed;

Overwegende dat aanlegger een bedrag vraagt van 9.110 F gestaafd door twee facturen; dat anderzijds verweerder een bedrag van 8.594 F (tegensprekelijke expertise) toegeeft, meer vier dagen chomage; dat het geheel van dit schadebedrag alleszins blijkt hoger te liggen dan het gevraagde bedrag van 9.110 F en dit laatste billijkheidshalve dient toegekend;

BALIELEVEN

Conferentie der Jonge Balie bij de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde

De plechtige openingszitting der Jonge Balie bij de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde zal plaats hebben op zaterdag, 11 januari aanstaande, te 16 uur in het Gerechtsgebouw te Dendermonde.

De openingsrede zal gehouden worden door Mr. Etienne De Ridder. Hij koos als onderwerp « Doping in het recht ».

KRONIEK VAN EUROPEES RECHT

Wanneer de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap bij de juristen haast geen professionele belangstelling verwekt had (1), dan is de ontwikkeling van het gemeenschapsrecht op korte tijd zó intens geweest dat deze houding een fundamentele wijziging heeft ondergaan. Inderdaad, vele praktici worden thans reeds geconfronteerd met de moderne juridische problematiek die door het Europese gemeenschapsrecht in het leven is geroepen.

Ook in onze Vlaamse rechtsmiddelen wordt een groeiende belangstelling voor de juridische aspecten van de Europese integratie waargenomen. Diverse initiatieven zijn op gepaste wijze hieraan tegemoet gekomen. Aldus bestaan thans zowel aan de Vrije Universiteit te Brussel (2) als aan de Katholieke Universiteit te Leuven (3) bijzondere studieprogramma's; de Vlaamse Rechtsfaculteit te Leuven richt dit jaar bovendien een algemene informatiecyclus in (4).

Het *Rechtskundig Weekblad* heeft steeds het zijne bijgedragen tot een beter begrip van de problematiek van het Europese Gemeenschapsrecht. Hiervan getuigt overigens de lijst van de studies over aspecten van de Europese integratie, welke in het *R.W.* sinds 1958 verschenen zijn :

1958-1959 :

- Blondeel J. L. en van der Eycken H., De leningen van de E.G.K.S.;
- Nieuwenhuys L., Het verdrag van de Euratom en het energieprobleem;
- Suy E., De nationale bevoegdheidssfeer der staten in het volkenrecht.

1959-1960 :

- De Kock M., Het Europees Verdrag van de rechten van de mens, is dit een voldoende bescherming ?
- Suetens L. P., De mededingingsregeling voor ondernemingen in het Verdrag der E.E.G.;
- Van Hemelrijck W., Het reglement van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen.

1960-1961 :

- Craen G., De Gemeenschappelijke Markt in het groeiproces van de economische integratie.

1961-1962 :

- Craen G., Economische reglementering in België in het perspectief van de E.E.G.;
- De Vroede P., Ontwerp van de Commissie der E.E.G. strekkende tot de toepassing van de regels betreffende de mededinging voorzien in het Verdrag van Rome.
- Eeckmān P., Het individu in het rechtshandhavingssysteem van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens;
- Mertens de Wilmars J., Het legaliteitstoezicht in het recht der Europese Gemeenschappen.

1962-1963 :

- Goffin L., De niet-contractuele aansprakelijkheid der Europese Gemeenschappen;

- Jongbloet-Hamerlijnck R., De ontwikkeling van het luchtrecht en de Europese samenwerking;
- Mertens de Wilmars J., De rechtsbescherming in de Europese Gemeenschappen;
- Schrans G. R., Mededingingsbepalingen van de E.E.G. - Aanmelding van licentie-overeenkomsten;
- Suetens L. P., Prejudiciële vragen in het E.E.G.- en E.G.A.-recht;
- Suetens L. P., Hebben de bepalingen van het E.E.G.-Verdrag rechtstreekse werking ?;
- Suetens L.P., Exclusiviteitsovereenkomsten, exportverboden en het E.E.G.-kartelrecht;
- Van Gerven W., Over de schorsing van nationale procedures inzake miskening van exclusiviteitscontracten op grond van Europees-rechtelijke bepalingen.

1963-1964 (tot einde 1963) :

- Albers H., Het woord is aan het individu. Enkele beschouwingen bij het Europees verdrag van de rechten van de mens;
- Braun A. en Oostvogels J., Exclusiviteitsovereenkomsten, exportverboden en het E.E.G.-kartelrecht;
- De Croo H. Fr., De commissie voor de Europese zaken bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers;
- Hayoit de Termicourt R., Conflict tussen het verdrag en de interne wet.

Daarenboven publiceerde het *R.W.* talrijke rechtsvergelijkende studies, waarin ook de nationale wetgeving van Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen behandeld werd.

De redactie van het *Rechtskundig Weekblad* meent dat naast dit alles een meer systematische approach welkom zou zijn bij alle praktijkjuristen. Inderdaad, vele lezers hebben wellicht niet steeds de gelegenheid het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen (en/of het Bulettin van de E.E.G.) te raadplegen en zich aldus regelmatig op de hoogte te stellen van de verdere ontwikkeling van het Europees recht.

Daarom zal voortaan in deze kolommen, ten minste eens per maand, een «Kroniek van Europees recht» opgenomen worden. Deze kroniek is in hoofdzaak gericht op het aanduiden van de wettelijke beschikkingen die door de Europese communautaire organen worden uitgevaardigd. Nochtans zal ook, zij het veel-er terloops, melding gemaakt worden van nationale wetten (in zover deze het Europees Gemeenschapsrecht raken), de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, interessante nationale rechterlijke uitspraken en belangwekkende rechtsleer.

Het is duidelijk dat deze kroniek niet vermog een volledig en grondig overzicht te bieden van alle activiteiten van de Gemeenschappen; hiervoor zij verwezen naar de publicaties van de Gemeenschappen zelf en naar de gespecialiseerde vakbladen (5). Deze kroniek van Europees recht is opgevat als het ware een richtingwijzer.

In de eerstvolgende kroniek, welke over een maand zal verschijnen, wordt logischerwijze een aanvang gemaakt met een systematisch overzicht van het thans in de E.E.G. bestaande gemeenschapsrecht (verordeningen van Raad en Commissie, richtlijnen, enz.).

De redactie van het *Rechtskundig Weekblad* durft hopen dat dit nieuwe initiatief de goedkeuring van haar lezers zal mogen wegdragen.

(1) Zeer terecht schrijft J. Rey, Lid van de Commissie van de E.E.G., in zijn voorwoord bij de uitstekende studie van Mr. L.J. Brinkhorst: « De jurist en de E.E.G. », volgende bedenking neer: « Men kan moeilijk volhouden dat de onder-tekening van het Verdrag tot oprichting van de E.E.G. bij de praktijk-jurist veel professionele belangstelling opwekte. Deze onderneming, zo was hij wellicht veelal geneigd te oordelen, interesseert diplomaten, politici en economen, maar kan nauwelijks weerslag hebben op de uitoefening van mijn beroep. Weike weg aangelegd werd in de enkele jaren die sindsdien verlopen zijn wordt aangetoond door de lectuur van de juridische tijdschriften die in zes landen van de Gemeenschap verschijnen... Inderdaad, de Europese Gemeenschappen, en dus ook het Europese recht, zijn doorgedrongen in ons dagelijks leven, zodat geen enkel jurist, hij weze magistraat of advocaat, hoogleraar of adviseur, de problemen van Europees recht nog kan ontwijken ».

(2) Zie *R.W.*, 1963-1964, 213.

(3) Zie *R.W.*, 1963-1964, 214.

(4) Zie *R.W.*, 1963-1964, 798.

(5) Voor het Nederlands taalgebied: *Sociaal-Economische Wetgeving*. Zeer degelijk is ook het onlangs opgerichte *Common Market Law Review*.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor sociaal recht: jrg. 1963 - nr. 7:

P. Blondiau, Les conseils d'entreprise. Chronique de législation et de jurisprudence.

Tijdschrift voor Notarissen, Privaatrecht, Notariaat, Fiscaalrecht: jrg. 1963 - nr. 12:

A. Vastersavendts, Het beding van overname op schatting ten voordele van de langstlevende echtgenoot.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek recht: jrg. 1963 - nr. 6:

R. Stellinga, Het rechtsprobleem in de Nederlandse rechtsliteratuur. — D. De Leye, Enkele beschouwingen over sommige rechtsgevolgen van een vernietigings-arrest van de Raad van State. — M. Van Wesemael, Noodzakelijkheid en toelaatbaarheid van bevoegdheids-overdracht. — H. Van Impe, Het ontstaan van het Vice-Premierschap in België.

Advocatenblad: jrg. 1963 - nr. 10:

J. Ter Horst, Bij het afscheid van Mr. L. Salomonson. — H. J. Heering, Atoomwapens en Theologie. — H. F. Blaisse, In memoriam Mr. G. H. A. Grosheide. — G. J. F. Huurman, In memoriam Mr. E. Rikmenspoel. — J. Van Anken, In memoriam Mr. M. J. Pool. — M. A. Verdaasdonck, Edgar Lee Masters, Spoon River Anthology, vertaling door Mr. Verdaasdonck en M. Nijhoff.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie: jrg. 1963 - nr. 4794:

S. Gerbrandy, Het vermogen en de passiva (in het bijzonder i.v.m. de artt. 176, 960, 1377 B.W.). — C. E. Baaij, Legaat en aanmerkelijk belang in Besluit en Ontwerp-wet.

Ars Aequi: jrg. 1963 - nr. 2:

J. A. Ankum, In memoriam Prof. H. R. Hoetink. — A. P. Timmermans, Wilsrechten.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie: jrg. 1963 - nr. 3:

E. de le Court, La communication des dossiers répressifs par le procureur. — G. Liben, Un reflet de la criminalité italienne dans la région de Liège.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités: jrg. 1963 - nr. 10:

O. Malter, De la déduction des primes en cas de suspension de l'assurance pour non-paiement.

Revue Internationale des Sciences Administratives: jrg. 1963 - nr. 3:

H. Puget, L'extension du règlement aux dépens de la loi dans la nouvelle Constitution française. — M. F. Ronayne, La recherche opérationnelle comme aide dans l'élaboration des décisions. — A. Benazet, Marchés publics de travaux et Traité de Rome. — M. Kriesberg, L'enseignement de l'Administration publique dans les pays en voie de développement. — C. D'Észlary, Le système administratif dicastéral de la Monarchie des Habsbourg. — L. D. Musolf, L'entreprise publique et ses formes d'organisation au Viêt-Nam du Sud. — L. Rodriguez Durantez, La planification française. — J. P. Neu, Le rôle de l'aviation civile dans les pays en voie de développement.

Revue de Droit Intellectuel: jrg. 1963 - nr. 8-10:

L'Ordre Van Octrooigemachtigden, Nouvelle loi néerlandaise sur les brevets. — La notion « antérieurement breveté ».

Politische Vierteljahresschrift: jrg. 1963 - nr. 4 (Duitsland):

H. Maier, Hegels Schrift über die Reichsverfassung. — P. Molt, Wertvorstellungen in der Politik - Zur Frage der «Entideologisierung» der deutschen Parteien. — G. Braunthal, Wirtschaft und Politik: Der Bundesverband der Deutschen Industrie. — J. La Palombara, Interessengruppen und Gesetzgebung in Italien.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"